

כאמ"ל קרן... שנת 1919... מוסד...
בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ז

עלון שבועי

מראי מקומות לעיון בדף היומי

גליון מספר 379

לע"נ הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ד"ל

בס"ד, ז שבט התשע"א. מסכת זבחים דף סג - דף סט

דף סג ע"א
בשם הגרי"ז, דכן מצינו בעלמא דילפינן מדברים אפילו דדרך הכשרן בכך. [ואולי יש לומר, לפי מה שכתבו התוס' בד"ה שכן מצינו, דמעיקר הדין שפיר הוי אמינא דאף היכל הוא מקומה, ומאי דסלקא דעתיה דר' אלעזר דלא יהני בהיכל, היינו משום הדרשא ד"וקמץ משם", וכו' ירמיה להלן בסוגיין, דאתי לקבוע לו מקום דווקא שם ולא בהיכל. ואיכא למימר דר' אלעזר נסתפק בדרשת "וקמץ משם" אי אתי למעט היכל וכדסבר ר' ירמיה, או דאתי לרבות דלא בעינן דווקא צפון וכדדחינן, והיינו דקאמר שכן מצינו בסילוק בויכין, דמאחר דחזינן דהתורה הכשירה קמיצה בפנים, איכא למימר דאף בשאר מנחות ליכא קפידא אצפון דווקא, ומאי דכתיב "וקמץ משם" אתי לרבות כל מקום שרגלי הזר עומדות].

ז גמ', בן בתירא אומר מנין. כתב רש"י במנחות (ח:): ד"ה בן בתירא, דסיומא דברייתא היא. והצאן קדשים כתב, דבדווקא הביא להדיא דבן בתירא. דאי לא הכי הוי אמינא דאף דילף תנא קמא דמצוה לקמוץ בעזרה, אם לא קמץ בעזרה איכא תקנה לחזור ולקמוץ במקומו, והביא לדרשת בן בתירא דכל היכא דקמץ בפיסול יש לו תקנה לקמוץ בהיתר, ותנא קמא דלא דרש לה, על כרחך דסבר דתו אין לו תקנה.

ח רש"י ד"ה ממקום שרגלי הזר עומדות, בתוה"ד, וקא סלקא דעתין השתא לאסור בין האולם קאתי וכו'. העיר הקרן אורה, הא בין האולם למזבח מדרבנן בעלמא הוא, ואמאי לא פירש כפשוטו, דקאתי לאסור קמיצה בהיכל וכדפירשו התוס' בד"ה שכן. וכתב, דרש"י סבר כשיטת הרמב"ם (פ"א מביאת מקדש הט"ו), דלכהן בעל מום אסור מן התורה להכנס בין האולם למזבח, וכל שכן דישראל אסור. אמנם עיין שיטה מקובצת (אות יז) שגרס ברש"י, "למעוטי היכל ואולם קאתי".

ט [תוס' ד"ה שכן מצינו, בתוה"ד, דמשמע דאי לא הכי היה יכול לשחוט בהיכל וכו'. נראה דהבינו בפירושו רש"י, דאף בקדשי קדשים דבעינן "צפון", לאו למימרא דקבע להו הכתוב מקום, דאם כן מהיכי תיתי שיועיל לשחוט בהיכל אי לאו משום דלאו אורח ארעא, אלא מה דקבע לו הכתוב צפון היינו משום דבעינן להו "קדושת צפון", וכלשון רש"י לעיל (נח:). ד"ה כולו לעולה. ושפיר יהני אף בהיכל דקדושתו חמירא טפי. ועלה תירצו, דסלקא דעתין דלענין מנחות כיון דכתיב "וקמץ משם" קבע לו הכתוב מקום, ואין שוחטין אותו בהיכל דהא לאו מקומו הוא. ועיין בשיטה מקובצת לעיל (יד. אות ג) דמבואר מדבריו דהבין בכוונת רש"י (יד.). ד"ה שאי אפשר, דטעמא דלאו אורח ארעא פוסל אפילו בדיעבד, ודלא כהבנת התוס'].

זו בא"ד, סלקא דעתין אמינא וכו'. כתב העולת שלמה, דהוא דיבור חדש. [ואולי יש לומר דהוא המשך דבריהם דכתבו דמנחות סלקא דעתיה דקבע לו הכתוב מקום. ובארזו דאף למאי דמסקינן דאתי לרבות דכל מקום שרגלי הזר עומדות יכול לשחוט, היינו דקבע לו הכתוב דהוא מקומו].

יא גמ', שלמים ששחטן בהיכל כשרים וכו'. כתב העולת שלמה, דמשמע

א גמ', כל כבשי כבשים שלש אמות לאמה חוץ מכבשו של מזבח וכו'. כתב הברכת הזבח, דאין לפרש דשיעור שלש אמות ומחצה וכו' הוא באלכסונו של הכבש, דאם כן נמצא דכל אלכסונו של הכבש היה שלשים ושתים אמה, ולפי חשבון זה תופס בקרקע הרבה פחות משלשים ושנים, ואילו במתניתין במדות (פ"ה מט"ו) מוכח דהיה תופס בקרקע העזרה שלשים ושתים, דקחשיב ליה לגבי חשבון שטח העזרה. ועל כרחך דשיעוריה דרמי בר חמא קאי על אורך שטחו בקרקע, אבל באלכסונו היה ארוך יותר. וכן כתב השיטה מקובצת לעיל (סב: אות יז) בשם רבינו אליהו, עיין שם. והחק נתן כתב, דלעולם קאי אאלכסון, ושתתי האמות האחרונות של הכבש (שהיו מעל אמה יסוד ואמה טובב) היו מיושרות כדי שלא יחליקו הכהנים שעומדים שם כשזורקים האברים למזבח, והאלכסון של שלשים ושתים אמה היה בשיעור שלשים אמה הנותרים של הכבש..

ב גמ', בזכרותא. ביארו התוס' במנחות (מא:): ד"ה ארבעה, דהיינו קשר האצבע קמא. ובהגהות רבינו יחזקאל לנדא כתב, דהיינו קשר האגודל. [ונראה שהבין שלכך כוונת התוס' במנחות]. ובשיטה מקובצת (אות יג) כתב, דזכרות היינו ראש האגודל בעביו.

ג מתני', מנחות היו נקמצות. העיר הרש"ש, אמאי הקדים תנא מנחות לעולת העוף, הא עולת העוף קדמה למנחות כדלקמן (פט:). ותירץ, דעיקר מילתייהו דמנחות במסכת מנחות תני לה, והכא אגב דתני למקום עבודת הזבחים, תני נמי למקום קמיצתה ואכילתה דמנחה, וכיוון דוותרן מיליה, פסיק שרי להו קודם עולת העוף.

ד מתני', נקמצות בכל מקום בעזרה ונאכלות לפנים מן הקלעים. העיר הרש"ש (לעיל נה:), אמאי שינה התנא לשונו, דלענין קמיצה נקט "בכל מקום בעזרה", ולענין אכילה נקט "לפנים מן הקלעים". וביאר, דלענין אכילה לא בעינן לפני אודהל מועד ושרי אפילו בצדי צדדין, ולהכי נקט לפנים מן הקלעים דכולל אף צידי צדדים, אבל לשון "עזרה" משמע דווקא מקום הגלוי ולא בלשכות דהוי צידי צדדים.

ה מתני', ונאכלות ליום ולילה עד חצות. פירש רש"י בד"ה ליום ולילה, דילפינן לה ממנחת לחמי תודה [דילפינן להו לעיל (לו.) מריבוי הכתוב "קרבנו" דכתיב גבי תודה. ולכאורה צריך עיון דווקא לחמי תודה וחלות ורקיאי אשם נזיר דטפלים לזבח שלהם איתרבו דנאכלין ליום ולילה כזיבחו, אבל מהיכי תיתי למילף לשאר המנחות]. אמנם רש"י במנחות (יא:): בד"ה למחר פירש, דילפינן לה מדהוקשו לחטאות ואשמות, וחטאות ואשמות נאכלין ליום ולילה, כדדרשינן להו לעיל (לו.) מריבוי דעל זבח תודת.

ו גמ', שכן מצינו בסילוק בויכים. הקשה הנתיבות הקודש, היאך ילפינן מסילוק בויכים, הא שאני התם דמצוותן בכך, דהא בעינן לסלקה מעל השולחן העומד בהיכל, ומאי ראיא הוא לשאר מנחות דדינים בעזרה. והביא

הרש"ש, דהעיקר חסר דלא תני אי עולה על ימין או על שמאל. וכתב, דצריך להגיה במתניתין "עולין דרך שמאל ויורדין על עקב", וכדקתני **בסוכה** (מח:). (ט) **מתני'**, ויורדין על עקב. עיין בתוס' ד"ה ויורדין על העקב דפירשו, דחזרתו על העקב הוי דרך ימין. ורש"י **בסוכה** (מח:): ד"ה וחזרין כתב, דכל כמה דאפשר למעוטי בהילוך שמאל ממעטינן, [ושמא לכך כוונת התוס'].

(כ) **רש"י ד"ה לג' דברים אלו**, בתוה"ד, כשהוא עולה למזבח פונה לשמאל. ובשיטה מקובצת (אות יב) גרס, "כשעולה למזבח פונה לטובב לשמאלו". ולכאורה הוא כשיטת התוס' **לקמן** (סד). ד"ה יותר, דאף במערב המזבח היה כבש שמגיע לטובב. והקשה התוס' יו"ט (במתניתין), הא בדברי רש"י **לקמן** (סה). ד"ה **צבר** מבואר להדיא, דבצד המערבי של הטובב לא היה כבש, ועולת העוף כשהיתה רבה היתה נעשית בקרן דרומית מערבית בראשו של מזבח. וביאר, דטובב שכתב כאן רש"י, היינו מקום הילוך רגלי הכהנים, שקראו נמי טובב, וכמבואר בדבריו **לעיל** (סב). ד"ה **חד לנוי**.

(כא) **גמ'**, אף חטאת בקרן מערבית דרומית. פירש רש"י **בר"ה ומה מנחה**, דעיקר עבודתה של החטאת היא הזאת דמה. וביאר התיבות הקודש, דכוונתו לתרץ קושיית התוס' ד"ה אף חטאת, אמאי לא ילפינן נמי למליקה, דדווקא עיקר עבודתה ילפינן. ועיין **לקמן** אות כח.

(כב) **גמ'**, הא כיצד מגישה בקרן מערבית דרומית וכו'. הקשה הטהרת הקודש, הא ניחא אי מזבח בצפון, אבל אי נימא דכולי מזבח בדרום **כדלעיל** (נט), היכי יתקיימו הני תרי קראי, הא פני המזבח לעולם לא יהיו כנגד הפתח.

(כג) **גמ'**, כשאתה אומר אל פני ה' במערב היכן קיימת אל פני המזבח. ביאר השיטה מקובצת (אות ו), דר' אליעזר סבר דבחודה של קרן לא מקיימים "פני המזבח" ו"לפני ה'", משום דמשמע ליה דבעינן לפני ה' ממש ופני המזבח ממש, ומשום הכי דרש לקראי דמגישה לקרן דרומית באמה הסמוכה למערב, דכיון דכולי מזבח בצפון, האי אמה היתה ממש לפני ה' ופני המזבח. ותנא קמא סבר דמזבח ממוצע היה, ורק חודה של קרן היה כנגד הפתח ומקיימים בו לפני ה'.

(כד) **תוס'** ד"ה מה חטאת טעונה צפון, בתוה"ד, וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש. לכאורה יש לומר דלשיטת רש"י **לעיל** (נז): ד"ה ואיבעית אימא, דלמאן דאמר "היינו ודבר אחר" לא חשיב היקש ושפיר ילפינן מינה, הוא הדין דכל דילפינן מההיקש דברים המפורשים בו בהדיא, שפיר אפשר למילף אף דברים שאינם מפורשים בו, לא קשיא מידי, דכיון דילפינן מהאי היקשא לדברים הכתובים בו בהדיא, שפיר ילפינן אף לדברים הנלמדים רק מהיקש. (א.ב.).

(כה) **בא"ד**, מיהו יש לומר הרי בתורת כהנים וכו'. ביאר הצאן קדשים, דאי כדברי רש"י דאינה חמירא מהעוף דבאה תחתיו, אמאי הוצרכו בתורת כהנים לילף מקרא דחטאת העוף שלא לשמה פסולה, הא שפיר איכא למילף ממנחת חוטא דלא תהיה חמורה ממנה.

(כו) **גמ'**, ר' אליעזר אומר יכול יגישנה למערבה של קרן וכו'. כתב רש"י **בסוטה** (יד): ד"ה קיימתה, דאליבא דר' אליעזר לא בעינן כנגד חודה של קרן, וסגי בדומה של קרן סמוך לצד המערבי. ובשיטה מקובצת (אות ו) כתב, דבעינן אמה שלסוף הדרום לצד מערב.

(כז) **תוס' ד"ה בדרום**, על כרחך ר' אליעזר אית ליה ההיא (דרשה) דמה חטאת טעונה יסוד. ביאר הצאן קדשים, דאי לאו דסבר להאי היקשא, מנליה דהאי לפני ה' היינו במערב, דלמא היינו במזרח, דלענין מנחות שפיר הוי לפני ה'. ומשום הכי קשיא ליה לפני ה' למה לי.

(כח) **גמ'**, בכל מקום היתה כשירה וכו' מאי קאמר. הקשה הצאן קדשים, דלמא כוונת מתניתין דלכתחילה בעינן בקרן מערבית דרומית, ובדיעבד

דלכתחילה אין שוחטין בהיכל. וכתב דהטעם משום שיש איסור בכניסה להיכל שלא לצורך, וכיון דיכול לשוחטן בחוץ, הכניסה להיכל שלא לצורך היא. ואף דברש"י **לעיל** (יד). ד"ה שאי אפשר, מבואר דגבי חטאות הפנימיות אי לאו משום דלאו אורח ארעא לשחוט בפנים, ליכא איסורא [ועיין **לעיל** אות ז], איכא למימר דחטאות הפנימיות שאני, דכיון דבעינן לזרוק מדמם בפנים, וכניסתו לצורך היא, אי לאו משום דלאו אורח ארעא, אף לכתחילה יכול לשחוט שם.

(יב) **גמ'**, שם. כתב המנחת חינוך (מצוה קמא אות ד), דלאו דווקא בהיכל, אלא אפילו אם שחטן בקודש הקדשים כשרה, דלא יהיה חמור טפל מן העיקר.

(יג) **גמ'**, מנין שאם הקיפו עובדי כוכבים את כל העזרה שהכהנים נכנסין וכו'. פירש רש"י במנחות (ח:): ד"ה נכנסין להיכל, דאתי לאשמעינן דלא אמרינן דליפטלו האי קדשים ביוצא מעזרה להיכל. והקרא אורה ביאר, דאתי לאשמעינן דשרי לכתחילה להכנס ולאכול התם, ולא חיישינן לאכילה במקום רבו. אמנם מלשון הרמב"ם (פ"י ממעשה הקרבנות ה"ג) מבואר, דדווקא בדיעבד שרי לאכול התם. ועיין שם ברידב"ז דביאר, דכיון דכתיב קרא אחרינא "בחצר אהל מועד יאכלוה", ילפינן דלכתחילה בעינן בחצר אהל מועד, והיינו טעמא משום דאין אדם אוכל במקום רבו, אבל כשאי אפשר שרי אף בקדש הקדשים.

(יד) [מתני', ובכל מקום היתה כשרה אלא זה היתה מקומה. לקמן (עמוד ב) מסקינן דכוונת המשנה דמאי דתני דהיתה נעשית על קרן דרומית מערבית, היינו הזאתה. אבל מליקתה כשרה בכל מקום. ויש לומר דהיינו מאי דסיימה מתניתין "אלא זה היתה מקומה", דמאי דתני ברישא היתה נעשית בקרן דרומית מערבית, הוא מקומה של הזאה].

(טו) **מתני'**, ושירי הדם. כתב רש"י **בר"ה ושירי**, דאירי בשיירי הדם של חטאות חיצונות. וכן כתב הרמב"ם (פ"ז ממעשה הקרבנות ה"ז). וכתב הזבח תורה, דאילו חטאות הפנימיות נשפכין על יסוד מערבי. ועיין ברש"ש שכתב, דכיון דסתמא קתני, משמע דהוא הדין לחטאות הפנימיות. וכן נראה לו מדילפי לה **לקמן** (סד). מקרא דפר כהן משיח שהיא חטאת פנימית. ואף **דלעיל** (מז). אמרינן דשיירי הדם של חטאות הפנימיות נשפכים על יסוד מערבי, סבר האי תנא דכוליה מזבח בצפון קאי, ושפיר שופכם על יסוד מערבי שבקרן דרומית.

(טז) **מתני'**, ומלמעלן ניסוך היין והמים. כתב הרמב"ם (פ"ב ממעשה הקרבנות ה"א), דיוצק ליסוד ומהיסוד נופל לשיתין. והשיג עליו הראב"ד, דלא היה יוצק על היסוד אלא לספל שהיה מונח שם. וכתב הכסף משנה, דסבר הרמב"ם, דדווקא גבי ניסוך היין והמים דבחג הסוכות היה מנסך לתוך הספלים, כמבואר בסוכה (מח:). אבל בשאר ניסוכי השנה, היה מנסך על היסוד. והברכת הזבח כתב, דהרמב"ם איירי בבנין שלמה שהיו השיתין מחוץ למזבח, ומשום הכי כתב דהיה שופכם על היסוד. ומאי דמבואר דספלים היו שם, היינו במזבח שבנו בני הגולה, דהוסיפו ד' אמות על שיעורו **כדלעיל** (סא:). ונקבי השיתין היו בתוך שיעור המזבח.

(יז) **מתני'**, ועולת העוף כשהיא רבה במזרח. עיין ברש"י **לקמן** (סד). ד"ה צבר, דכשהיה עושה אותה בקרן דרומית מערבית, היה עושה אותה בראש המזבח ולא על הטובב. ובתוס' (שם) ד"ה יותר חלקו על דבריו. ועיין **לקמן** (סד). אות י'.

דף סג ע"ב

(יח) **מתני'**, חוץ מן העולה לג' אלו שהיו עולין ויורדין על העקב. העיר

הדרך היומית

מסכת זבחים דף סג - דף סד

ז שבט - ח שבט התשע"א

דהתם נמי היה כבש, וכדכתבו להלן בד"ה יותר, ואותו כבש יתכן שלא הגיע לראש הקרן. (ח.ו.). ואם זו כוונתם לכאורה יש ליישב קושייתם בפשיטות, דכיון דבעינן לראות את בית הדשן, [כמבואר לקמן אות ח], אילו היה עומד סמוך לכבש, הרי גובה הכבש מסתירו ואינו רואה את בית הדשן, ועל כן היה צריך להרחיק עד קצה המזבח שיוכל לצדד פניו לטוף הכבש שאינו גבוה, ויוכל לראות את בית הדשן].

ד [בא"ד, שם. לכאורה יש לומר דלפירושו רש"י בד"ה צבר דעולת העוף כשרבה במזרח היתה נעשית בדרום על גג המזבח, לא קשיא, דהא כיון דבעי למצות הדם על קיר המזבח, והוא עומד על גגו, אין לו אלא למצות הדם על הקרן גופה, דהיא נמי נקראת קיר המזבח].

ה [בא"ד, ואין לומר משום דכל דמים טעונים קרן דהא אמר לעיל גבי מודה ר' יהודה וכו'. הקשה הצאן קדשים, הא וודאי דקרן מעכב, וכדקשו התוס' לעיל (ס). ד"ה מודה ר' יהודה. ועוד, הא מאי דפריך התם אר' יהודה היינו למאי דסלקא דעתין בדבריו, אבל למסקנא אף לר' יהודה דמים טעונים קרן. ומשום הכי כתב להגיה בדברי התוס' 'ויש לומר דכל דמים טעונים קרן'. ועיין שם שהאריך לבאר ראיית התוס'. והקרן אורה והפנים מאורות כתבו, דכוונת התוס' להוכיח דלא נימא דכי היכי דבשאר הקרבנות הטעונים שתי מתנות או שתיים שהן ארבע טעונים קרן, אף הטעונים מתנה אחת בעינן קרן לכתחילה, ועלה כתבו, דאי לכתחילה בעינן קרן, מאי מקשי אר' יהודה דישפוך על הריצפה. ועיין באות הבאה.

ו [בא"ד, שם. אמנם השיטה מקובצת (סוף אות ז) כתב, דבאמת בעינן קרן אף לדמים הניתנים בשפיכה אחת, ואף התם (נג). הוי מצי לשנויי הכי, אלא עדיפא מינה נקט.

ז [גמ', שאין לך דבר קל בעופות יותר ממוראה. העיר השפת אמת, אמאי לא היו קושרים בה אבן שתכביד אותה ויוכלו לזרוקה בקל. וכתב, דשמא אסור לזרוקה עם אבן, דהא כתיב 'זורק אותה'.

ח [גמ', רחוק מן הכבש שלשה טפחים. ביאר הראב"ד בתמיד (שם), דכך היתה קבלה למשה מסיני. ובשיטה מקובצת (בהשמטות אות ד) כתב, [וכן כתב הראב"ד בפירושו לקינים (פ"א ה"א)], דהרחיקו מקום הדשן ג' טפחים מן הכבש, כדי שכשזורק את המוראה יראה את בית הדשן, דאם היה סמוך לכבש, מחמת גובהו של הכבש לא היה רואה את בית הדשן, ולא יוכל לכוון לזרוקה לשם.

ט [גמ', מקום שנותנים מוראה וכו'. הקשה המפרש בתמיד (כח): ד"ה צבר הגחלים, הא אמרינן גבי מוראה 'ושמו אצל המזבח', ונהי דכבש כמזבח, מכל מקום לא היה להרחיק המוראה עשרים אמה מן המזבח. ותיירץ, דכיון דכתיב 'והשליך' קים להו לרבנן דאין השלכה פחותה מעשרים אמה.

י [רש"י ד"ה צבר, בתוה"ד, וצריך לעמוד בראשו של מזבח ולא בסובב. העיר החזון איש (סימן יז סק"ז), דאי יכול לעשותה בראשו של מזבח, אמאי לא יעשנה בקרן מזרחית דרומית בראשו של מזבח. [ולכאורה יש לומר, דאם יעמוד בקרן דג המזבח בדרום, אינו יכול לזרוק המוראה והנוצה לבית הדשן אם לא שיפנה ממקומו, דהרי רוחב הקרן מעכבו. אבל אם יעמוד במערב, שפיר יכול לזרוק לצד אלכסונו באופן שיגיע אל בית הדשן].

יא [תוס' ד"ה יותר, בסוה"ד, אבל קשה דלא חשיב ליה לעיל גבי שני כבשים קטנים. ובשיטה מקובצת (אות ז) תירץ, דלא חשיב אלא עצם הדבר שהיו כבשים בשתי רוחות, אבל בכל רוח היו כבשים כפי הצורך. והתוס' יו"ט (במתניתין) תירץ, דאותו כבש שהיה יוצא בצד מערב של הכבש ליסוד, היה אף מגביה קצת ועולה גם לסובב.

יב [תוס' ד"ה דישון, הקשה ריב"א כיון דתרומת הדשן וכו' נבלעים במקומן.

כשירה בכל מקום. ותיירץ, דכיון דילפינן מהא דחטאת הוקשה למנחה, ובמנחה בעינן דווקא קרן מערבית דרומית, ליכא למימר דגבי עולת העוף בדיעבד כשירה אף בכל מקום. וכן כתב הרדב"ז (פ"ז ממעשה הקרבנות ה"ז).

אמנם השפת אמת כתב, דוודאי דבדיעבד אינו מעכב, ולא אמרו דבכל מקום היתה כשירה היינו דיעבד, משום ד"היתה כשירה" משמע לגמ' דאפילו לכתחילה. [ולכאורה יש לבאר עוד, דעיקר הקושיא מסיומא דמתניתין "אלא זה היתה מקומה", ומבואר דמתניתין תרתי קתני].

כט [גמ', ה"ק בכל מקום היתה כשירה למליקתה. אמנם הרמב"ם (פ"ז ממעשה הקרבנות ה"ו) כתב, דמולק אותה בקרן מערבית דרומית. וביאר הרדב"ז, דלמצוה מן המובחר הוא, דכיון דבעינן הזאה על קרן מערבית דרומית, עדיף טפי למולקה בקרן זו כדי שמיד יזה מדמה. ובזבח תודה כתב, דהרמב"ם סבר, דמאי דקתני במתניתין "חטאת העוף היתה נעשית על קרן מערבית דרומית", קאי על כל מעשיה של החטאת, משום דלכתחילה בעינן דלא ישפך דם הנפש שלא במקום הזאה.

ל [גמ', מאי קאמר הכי קאמר מולקה בכל מקום כשירה מיצה דמה בכל מקום כשירה. אמנם הרמב"ם (פ"ז ממעשה הקרבנות ה"ט) כתב, דאם היזה בכל מקום כשירה, ובלבד שיתן למטה מעט מדם הנפש. והקשה הלחם משנה, דאף דבברייתא הכי משמע, הא אפכינן לה בסוגיין. וכתב, דשמא הרמב"ם לא גרס להאי מאי קאמר. והקרן אורה כתב, דהרמב"ם דידקדק בלשונו לכתוב 'ובלבד שיזרוק מעט דמה למטה'. דבהכי כולי עלמא מודו דכשר, ומאי דאפכינן להאי מתניתא, היינו משום דמשמע דשרי לזרוק את כל דמה בכל מקום שירצה, וכדכתב רש"י (סד). בד"ה מאי קאמר. ומה שלא הביא הרמב"ם להאי דינא דמיצוי בכל מקום כשר, היינו משום דפסק (שם ה"ז) כמאן דאמר דמיצוי מעכב, ולדידיה, ודאי דלא מהני בכל מקום.

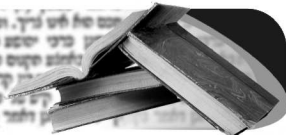
לא [רש"י ד"ה בכל מקום, בסוה"ד (הנמשך לדף סד). ומליקה לאו במזבח אלא הזאה ומיצוי. יש להעיר, דרש"י לעיל בד"ה ומה מנחה כתב, דמאי דילפינן מהגשה רק לענין הזאה, היינו משום דהיא עיקר עבודתה. (ח.ו.).]

דף סד ע"א

א [רש"י ד"ה מאי קאמר, בתוה"ד, והא ליכא למימר דהזה ואחר כך חזר והזה למטה. כתב העולת שלמה, דשמואל דאית ליה לעיל (כו): דכיון דהגיע דם למזבח אפילו שלא במקומו כיפר והבשר אסור באכילה, לא מהני מידי לחזור ולהזות. ומאי דכתב רש"י "דהא הזה דמה קתני כל דמה משמע", היינו ליישב אליבא דכולי עלמא.

ב [גמ', הגשות דכתיב והגישא אל המזבח. העיר השיטה מקובצת (אות א) דטפי הוי ליה לאתויי הקרא "הקרב אותה בני אהרון לפני ה' אל פני המזבח", דמינה ילפינן לעיל (סג): דבעינן הגשה בקרן דרומית מערבית. ותיירץ, דמהאי קרא ד"והגישא" ילפינן אף למנחת חוטא. ובשם הריב"א כתב, דאי מקרא ד"הקרב אותה", לא הוי ידעינן דבעינן שיגע ממש בקיר המזבח, אלא דהגשה הויא דומיא דהולכת הדם דילפינן מ"והקריבו". [אמנם מלשון רש"י בד"ה אל פני מזבח מבואר, דגרס בסוגיין הקרא דלעיל. ויש להעיר, דלכאורה מסתימת דבריו נראה דנקט לשיטת ר' אליעזר. וצריך ביאור].

ג [תוס' ד"ה מפני שקרובה, תימיה ולמה הוא הולך עד הקרן וכו'. נראה מלשונם דהכבש הפונה לסובב לא היה מגיע עד ראשו של קרן, ועל כן הקשו אמאי הולך הוא עד הקרן ולא יעמוד במקומו בסובב ויעשנה. וקשה אמאי עשו הכבש בזה האופן, הרי לענין חטאות שנעשות על הסובב בעינן קרן. ונראה, דאין כוונתם על הכבש המזרחי שפנה לסובב, דהוא הגיע עד הקרן ולא קשיא מידי. אלא כוונתם להיכא דרבה במזרח שעשנה בקרן במערב.

כ) מתני', ומוזה מדמה על קיר המזבח שירי הדם היה מתמצה על היסוד. פירש רש"י ד"ה ומוזה, אוחז בעוף עצמו ומוזה. ורש"י במנחות (ב): ד"ה הזאה הוסיף דמעלה ומוריד בכח והדם ניתנו מעצמו. ולענין מצוי כתב, שמקיף ומקרב בית מליקתו למזבח ודוחק בקיר והדם מתמצה ויורד ליסוד. (וכן פירש בפירוש התורה ויקרא פ"א טו) ובמנחות (שם) פירש, מיצוי, סוחט בין אצבעותיו ונצוק הדם הולך למרחוק הרי דביאר נמי דמצוי חטאת העוף נעשה על ידי פעולה בידים, אלא שלא כתב דנעשה על ידי דחיקה לקיר. אמנם הרמב"ם (פ"ז ממעשה הקרבנות ה"ו) כתב, ומוזה מדמה על קיר המזבח למטה מאמצעו, ושירי הדם מתמצים על היסוד שנאמר והנשאר בדם ימצה על יסוד המזבח מכלל שהנתנה על קיר שהשירין שלו מתמצין אל יסוד וזהו קיר התחתון. ועיין בכסף משנה שם שלכאורה משמעות דבריו, דגם הרמב"ם סבר כרש"י שמצוי דחטאת העוף היה על ידי מעשה. ובהלכה ז' כתב הרמב"ם, דמצוי דם חטאת העוף מעכב, ובהלכה ט' כתב, דאם הזה בכל מקום כשירה, והוא שיתן למטה מעט מדם הנפש. אמנם לענין עולת העוף כתב הרמב"ם (פ"ז ממעשה הקרבנות ה"כ) "ומצעה" דם הראש ודם הגוף על קיר המזבח למעלה, ומהא דשינה בלשונו לכאורה נראה דסבר דבמצוי דחטאת לא עביד מעשה, וכן משמעות לישנא דמתניתין. דגבי חטאת כתבה "מתמצה" ואילו גבי עולה כתבה "ומיצה". ובאבן האזל (בהלכה ז, ח, ט, בד"ה והנה זה) ביאר דדעת הרמב"ם (שם) דבעולת העוף נחשב דין המצוי כהזאה ידידה, הלכך בעי מעשה, מה שאין כן גבי חטאת העוף, המצוי אינו עבודה אלא גמר ההזאה שנעשית ממילא. ואמנם הראב"ד (בפירושו לתורת כהנים דיבורא דחובה פ"ח) כתב, דמדכתיב "והנשאר בדם ימצה" ולא כתיב תמצה, משמע דהדם מתמצה מאיליו מן הקיר אל היסוד.

כא) תוס' ד"ה אוחז, תימה דלא בעי הכא מאי קאמר. נראה דסברו כפירוש רש"י בחולין (כב). ד"ה מאי קאמר, דלישנא דאוחז בראש ובגוף משמע דבעי לאוחזן יחדיו בכף ידו, ולא בראש לבד או בגוף לבד. ואהא מקשינן "מאי קאמר", דמנלן דהכי בעינן בחטאת, ועלה הקשו אמאי הכא לא מקשינן הכי. אמנם השיטה מקובצת (בסוגיין אות ט) כתב, דמאי דמקשינן התם "מאי קאמר", אעולה מקשינן, דבשלמא בחטאת דבעינן הזאה, שפיר בעינן לאוחז הראש והגוף יחדיו, דאם היה אוחז אחד מהן, שמא מתוך ההזאה היה הראש נשטט מן הגוף ולאו דרך כבוד הוא, אבל בעולה דבעינן רק מיצוי, אמאי בעינן בראש ובגוף.

כב) גמ', ולא על קיר הכבש ולא על קיר היכל ולא על קיר אולם. צריך ביאור, מאי סלקא דעתין דיהיני הזאה על שאר קירות (ח.ו). ויש לומר דכיון דמליקתה בכל מקום כשרה, כדלעיל (סג), הוי אמינא דאף המיצוי יהיה בקיר הסמוך למקום המליקה, ועל מנת שלא יפול מהדם על הריצפה טרם שנעשית מצותו, ועיין מנחות (ב): תוס' ד"ה עולת העוף].

כג) גמ', ת"ל והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח, קיר שהשירין שלו מתמצים ליסוד ואיזה זה קיר התחתון. ופירש רש"י, שהשירין שלו בשמחה הדם שותת ומתמצה ליסוד. ונעביד מעילאי והדר נעביד מתתאי מעילאי, הזאתה יעשה למעלה והדין נותן כדאמרן (דהיינו מדין קל וחומר) והדר נעביד מיצוי מתתאי כדכתיב. אמר רבא מי כתיב ימצה ימצה כתיב. אי הוה כתיב ימצה הוה משמע שמהיר את הכהן שיחזור וימצה אחר הזאה, השתא דכתיב ימצה משמע נמי לענין הזאה דממילא יהיה דם מצוי אצל היסוד. והנה בקרא איתא וְהָיָה מִדְּמֵי הַחֲטָאתָ עַל קִיר הַמִּזְבֵּחַ, וְהִנְשָׂאָר בְּדָם יִמְצָה אֶל יְסוּד הַמִּזְבֵּחַ חֲטָאתָ הוּא. ואם כן לכאורה לפי מה שביאר האבן האזל לשיטת הרמב"ם (לעיל אות כא) היינו דכולי קרא לענין דין מעשה הזאה מיירי, שתכליתיה שהדם יגיע מעצמו ליסוד, אבל אין דין לעשות

הקשה העולת שלמה, אמאי לא הקשו בפשיטות מאי שנא תרומת הדשן דמועלים בה ודישון מזבח פנימי ודישון מנורה אין מועלין בהם. וביאר, דאי תרומת הדשן לא היתה נבלעת, איכא למימר דמשום הכי יש בה מעילה, אבל שאר הדישונים דנבלעים דינם כחטאות המתות דאמרינן במעילה (יא). דאין נהנין ואין מועלין כיון דאזלי לאיבוד, אבל כיוון דאף תרומת הדשן היתה נבלעת, קשיא מאי שנא מהני.

יג) גמ', נסכים שמה יתעשנו. העיר השפת אמת, אמאי לא היו יכולים לכסותם כדי שלא יתעשנו.

יד) גמ', עולת העוף שמה תמות. העיר הרש"ש, הא היה יכול לילך דרך הסובב ולהשפילם מגג המזבח באופן שלא יתעשנו מעשן המערכה. ונלכאורה צריך לבאר דבריו דלא קשיא ליה מנסכים, דעל כרחק היה עולה על ראשו של מזבח, משום דשם מקומם. אלא קושייתו אעולת העוף לפירוש התוס' בד"ה יותר שנעשית על הסובב. אבל לפירוש רש"י בד"ה צבר, דאף העולה היתה נעשית בראשו של מזבח, לא קשיא מידי].

טו) גמ', ורמינהו בא לו להקיף וכו'. לכאורה צריך ביאור מאי סלקא דעתין דעולה והנסכים בידו, הא עלה להקריב את האיברים. וצריך לומר דסלקא דעתין דהסגן שהיה מהלך בימינו הוא היה נושא לו את האיברים וכמבואר במתניתין דתמיד (פ"ז מ"ג), ולאחר שהקטיר האיברים, היה נותן לו הנסכים, ומשום הכי מקיף המזבח, דאי לאו דהנסכים בידו, למה היה לו להקיף הרי אינו עושה עבודה ואין דינו לפנות לימין. ועלה משנינן דברגל היה מקיף, והנסכים כלל לא היו בידו, ומאי דמקיף הוא משום דהקטיר האיברים, ודינו ככל המקטירים שמקיפין ויורדין].

דף סד ע"ב

טז) גמ', הקפה ברגל. פירש רש"י בד"ה הקפה ברגל, דקאי אכהן גדול שעלה להקטיר, ולפיכך מקיף וכשבא למקום שמנסכים נותנים לו היין. אמנם הרמב"ם (פ"ז ממעשה הקרבנות ה"ב) כתב, דכל המנסך יין או מים, עולה ומקיף וכשמגיע למקום הניסוך נותנים לו המים או היין ומנסך, ורק אם לא הקיף עולה דרך שמאל עם הנסכים ומנסך וחוזר על העקב.

יז) רש"י ד"ה הקפה ברגל, בתוה"ד, וזה להקטיר עולה וכו'. הקשה השיטה מקובצת (אות א), מה לי בהא דלהקטיר עולה, הא האי הקפה לאחר שגמר הקטרתו הויא, ואמאי לא נימא דיפנה מיד לשמאלו לצד מערב ויתנו לו היין וינסך. ומשום הכי ביאר, דמאי דכהן גדול היה מקיף הוא להראות דבן בית הוא ויש לו רשות להלך בכל המזבח, כדאיתא ביומא (נג): [ולכאורה קושייתו צריכה ביאור, דכיון דעלה כדי להקטיר, וודאי דיקיף כשאר העולין להקטיר, ומהיכי תיתי שיפנה אל שמאלו לצד המערב. (ח.ו.)]

יח) גמ', עולין דרך ימין ויורדין דרך שמאל עולין דרך מזרח וכו'. העיר העולת שלמה, הא דרך ימין דרך מזרח היא, ואמאי כפל התנא בלשונו. וביאר, דדרך ימין קאי אמזבח, ודרך מזרח קאי אכבש, שעולה במזרחו של כבש. [ולכאורה יש לומר, דאי הוי נקיט רק דרך ימין ודרך שמאל, לא הוי ידעינן אי בימין ושמאל ידידה קאמר, אי בימין ושמאל דמזבח קאמר, ולהכי קאמר דעולין דרך מזרח, והאי ימין ימין ידידה קאמר. (ח.ו.)]

יט) מתני', היה מולק ראשה ממול ערפה ואינו מבדיל. פירש רש"י בד"ה ואינו מבדיל, דחותך רק סימן אחד, וכדאמרינן בחולין (כא): (דבסימן אחד הוא. ופירש שם רש"י בד"ה ואינו מבדיל, דכיוון דעוף הכשרו בסימן אחד, כל דעביד טפי מהכשרו, הוי הבדלה. אמנם הרמב"ם (פ"ז ממעשה הקרבנות ה"ו) כתב, דמולק שני סימנים או רובן ובלבד שלא יבדיל את הראש מן הגוף. וכתב הלחם משנה, דנראה דפליג על רש"י.

לא) מתני', והיה זורקה על גבי אישים. כתב המנחת חינוך (מצוה קטו אות כו), דהאי "זורקה" לאו דווקא, דדווקא עולת בהמה בעינן זריקה דילפינן בשר מדם, אבל בעוף דדמה אינו בזריקה אף בשרה אינו בזריקה.

דף סה ע"א

א) מתני', לאכול כחצי כזית ולהקטיר כחצי כזית וכו'. הקשה הקרן אורה, מאי איריא בהא דאין הקטרה ואכילה מצטרפין, תיפוק ליה משום דבחטאת ליכא הקטרה, דאין למזבח אלא דמה. ותיירץ, דאתי לאשמועינן דאף אליבא דר' אליעזר לעיל (לה.), דמחשבין מעבודת מזבח לאכילת אדם, אם חישוב חצי זית באכילה וחצי זית בהקטרה אינם מצטרפין.

ב) גמ', יכול המתנדב עוף לא יפחות משני פרידן. כתב רש"י בכריתות (ט). ד"ה והקריב, דוהקריב משמע קרבן שלם. וביאר בחידושי מרן ר"ז הלוי (פ"ד ממעשה הקרבנות ה"ב), דקרבן עוף הוא רק קן שלם, דבפחות מקן שלם לא חשיב כלל קרבן עוף, ומשום הכי סלקא דעתין דאף במתנדב קרבן עוף אינו יכול להביא פחות מקן. וכתב, דהיינו דאמרין התם בכריתות (ט). גבי גר דבעי הרצאת דם, דלהביא פרידה אחת אינו יכול שלא מצינו בכל התורה, ואף דבנדבה יכול להביא אפילו פרידה אחת, בחובה מיהא לא אשכחן. ועיין שם שהביא מדברי הקרית ספר (פ"א מחגיגה), דמה שכתב הרמב"ם (פ"א מחגיגה ה"א) דיכול להביא עולת ראייה מן העוף, היינו דווקא קן שלם, דלא מצינו חובה פחותה מקן.

ג) גמ', מה תלמוד לומר הכהן לקבוע לו כהן שיכול והלא דין הוא וכו'. הקשה הקרן אורה, אמאי בעינן לקל וחומר, הא אי לאו דכתיב "הכהן" מהיכי תיתי למימר דבעינן כהן. ותיירץ, דכיון דכתיב "והקריבו אל המזבח", הוי אמינא דדווקא כהן כשר בו, דאילו זר אינו קרב אל המזבח. ודוקא משום דאיכא קל וחומר להכשיר זר, בעינן לכתוב הכהן להדיא. אמנם כתב, דאינו כדברי ר' עקיבא להלן דליכא סלקא דעתין לאכשורי זר משום דאינו קרב לגבי המזבח. ולדברי רש"י בד"ה תלמוד לומר כהן שכתב דכולה מדברי ר' עקיבא, ולית מאן דפליג אר' עקיבא, צריך לומר דנקטי הקל וחומר לרווחא דמילתא.

ד) גמ', עוף שלא קבע לו צפון אינו דין שלא יקבע לו כהן. הקשה הקרן אורה, אדרבה, עוף חמיר טפי דהא קבע לו מקום על גבי המזבח, ולא סגי ליה בצפון המזבח. וכתב, דמאי דמצרכינן קרא דבעינן דווקא כהן, היינו לחטאת העוף דלא קבע לה מקום בראש המזבח. נולכאורה יש לומר דמאי דקבע לו מקום בראש המזבח, אינו משום קביעת מקום, אלא דכיון דבעינן מליקה במקום הקטרה וכדלהלן, על כרחו שם צריך למלוק.

ה) גמ', אמר ר' עקיבא וכי תעלה על דעתך שזר קרב לגבי המזבח. פירש רש"י ביומא (מה). ד"ה וכי תעלה, דאין זר קרב אצל המזבח משום שנאמר "אך אל כלי הקודש ואל המזבח לא יקרבו". ועיין במשנה למלך (פ"ט מביאת מקדש ה"ו) דהקשה מכאן על התוס' בסוכה (מד). ד"ה אמר, והרמב"ן (בהשגות לספר המצוות לא תעשה סט) דכתבו, דכל האיסור בכניסת זר אצל המזבח אינו אלא מעלה דרבנן. וכתב, דהם יפרשו, דכיון דילפינן מקרא דבעינן למלוק בראשו של מזבח, פשיטא דעבודה היא, זור פסול לה.

ו) גמ', תלמוד לומר כהן ומלך. כתב השיטה מקובצת (אות ד), דתנא קמא סבר דמ"הכהן" שמעינן תרתי, א. דבעינן דווקא כהן ולא ישראל, ב. דבעינן בעצמו של כהן. אבל ר' עקיבא סבירא ליה דלאפוקי זר לא בעינן קרא, דפשיטא דזר אינו קרב למזבח. נורש"י בד"ה תלמוד לומר כתב, דכולה מדברי ר' עקיבא. ולכאורה נראה דפליג.

ז) תוס' ד"ה עוף, בתוה"ד, ואם תאמר נילף מדאיתקש למנחה. הקשה

מעשה מצוי בידיים בעצמו של כהן, וכמו שביאר הרמב"ם עצמו, שפיר. אמנם לפי מה שלמד רש"י (עיין לעיל אות כא) דגם גבי חטאת העוף איתא לדינא דמעשה מצוי, היאך ילפינן לה לענין הזאה, הא בוודאי דימצה מיירי לענין שיריים כדאיתא בקרא, ואמנם רש"י דייק דילפינן ליה נמי לענין הזאה משום דקרא כתיב ימצה, ולא ימצה. דהיינו דלענין דין מיצוי הווי ליה למנקט טפי ללישנא דימצה דמלמד לנו דין מעשה מצוי, ודוקא משום דנקט לשון ימצה חזינן דבעי להזאה במקום שהדם ימצה בעצמו.

כד) [רש"י ד"ה מי כתיב וכו', בתוה"ד, השתא דכתיב ימצה משמע נמי לענין הזאה דממילא יהיה דם מצוי אצל היסוד. עיין באות הקודמת, ולכאורה מהיכי תיתי לרש"י לדין מעשה מיצוי. ויש לומר, דילף לה מדכתיב, וְהִנְשָׂא רֶגְעַם דְּהֵייוֹ דְּבַעֲיָנָ דְּכָל הַדָּם שְׁבַעֲוָף יִתְמַצֶּה. אמנם לשיטת הרמב"ם יש לומר, שכיון דאזיל על הדם שהוזה וכוונת הקרא על יתר הדם שלא נשאר על קיר המזבח].

כה) גמ', כיצד מולקין חטאת העוף. כתב הרדב"ז (פ"ז ממעשה הקרבנות ה"ח), דהוא הדין במליקת עולת העוף, ומאי דנקט חטאת העוף, כסידרא דמתניתין נקט דפתח בחטאת העוף.

כו) גמ', וזו עבודה קשה שבמקדש. ביאר השיטה מקובצת (אות יד), דעבודה קשה היא משום דצריך למלוק עם אותה יד שאוחזה, דהא כל עבודות נעשות בימין. [אמנם הרמב"ם (בפירושו המשנה) כתב, דאוחזו העוף בשמאלו ומולק בימינו]. וכתב המקדש דוד (סימן כח אות ד), דאינו יכול לאחוזו העוף בשמאלו ולמלוק בימינו, משום דכל היכא דבעינן אחיזה בשעת עבודה, אף האחיזה צריכה ימין, וכדאמרין במנחות (ז). דלמאן דאמר אין קומצין מכלי שעל גבי קרקע, בעינן שלשה כהנים לקמיצה, וביאר (שם) השיטה מקובצת, דכהן אחד מגביה הכלי, ואחד קומץ, ואחד מגביה הכלי דמקדש בו הקומץ, משום דלכולהו בעינן ימין. [אמנם לכאורה צריך ביאור, אמאי במליקה לא יעשה על ידי שני כהנים, ויקיימו דין ימין בלא עבודה קשה].

כז) מתני', עלה לכבש ופנה לסובב. כתב התפארת ישראל (יכין אות כח), דהאי סובב דקתני הכא, היינו מקום הילוך רגלי הכהנים דהיה בראש המזבח, דאף הוא נקרא סובב, וכדכתב רש"י לעיל (סב). ד"ה חד. דהא אמרינן בגמרא לקמן (סה.) מה הקטרה בראשו של מזבח, אף מליקה בראשו של מזבח. נוהדברים תמוהים, דהא מבואר התם להדיא דבהא פליגי התנא קמא ור' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב, ואליבא דתנא קמא על הסובב היתה נעשית. ועוד, דאי כדבריו, אמאי קתני במתניתין "ופנה לסובב", הא מיד בעלייתו לראש המזבח נמצא בסובב, והיתה המשנה צריכה לגרוס "בסובב".

כח) מתני', היה מולק את ראשה ממול ערפה וכו'. וברמב"ם (פ"ו ממעשה הקרבנות ה"כ) הוסיף, והיה מולק שם את ראשה. וכתב החזון איש (זבחים סימן יט סקכ"ט), דמשמעות לשונו דלמליקה בעינן דווקא סובב, ולא דמי למיצוי דכשר בכל מקום מעל לחוט הסיקרא.

כט) מתני', וספגו במלח. פירש רש"י בד"ה ספגו, דמקנחו במלח. ולכאורה יש לבאר, או שאוחזו בראש ומקנח אותו במלח, או שאוחזו במלח ומקנח אותו בראש. אמנם הרמב"ם (פירושו המשניות) ביאר, דספגו הוא מלשון ספוג שמנגבין בו, דמפזר עליו מלח בידו כדרך שמייבשים אוכלין.

ל) מתני', שיסע ולא הבדיל ואם הבדיל כשר. מלישנא דמתניתין משמע דלכתחילה בעינן שלא יבדיל. אמנם הרמב"ם (פ"ו ממעשה הקרבנות ה"כ"ב) כתב, דאין צריך להבדיל. ומבואר דאף לאו ליכא. ועיין עוד בספר המצוות (שורש ח) דכתב, דהאי קרא דלא יבדיל לשלול החיוב אתי, ואינו נמנה במנין הלאוין.

לשיטתו אזיל דגובה הסובב אינו מקום המערכה. נויש להעיר, מאי שנא קיר הקרן דחשיב מקום הקטרה מחמת דיכולים להקריב על גבו, ואילו קיר המזבח לא חשיב מקום הקטרה מחמת שמקטירים על גביו. ושנא אין כוונת הראב"ד דלא מהני מיצוי בקיר המזבח, אלא אתי למימר דמהני אף בקיר היסוד משום דאף הוא מקום הקטרה. (ח.ו.י.).

(טו) [תוס' ד"ה אף, בתוה"ד, אבל להצריך לחטאת מליקה בראש המזבח וכו'. לכאורה יש להעיר, דכיון דילפינן מקרא להדיא דההוא נעשית על הקיר התחתון של המזבח, מאי סלקא דעתין שימלוק למעלה, הא עד שירד ממקומו להזות הדם, כבר לא ישאר בגופו דם הנפש. ואולי כוונתם שימלוק על גבי הסובב, וכדעת תנא קמא, וכשימלוק על הסובב, שפיר יכול לצדד עצמו ולהזות על קיר התחתון בלא לרדת ממקומו.]

(טז) תוס' ד"ה ואם עשה, בסוה"ד, כי היכי דלגבי דם חשיב אמה אחת סמוך לקרן. ביאר העולת שלמה, דכוונתם להמבואר לעיל (גג). דפליגי ר' יוחנן ור' אלעזר, דחד אמר נותן אמה אילך ואמה אילך, וחד אמר כנגד חודו של קרן. אמנם תמה, דלמאן דאמר כנגד חודו של קרן, מאי איכא למימר. ונלכאורה יש לומר, דהתם פליגי משום דכתיב "קרן", וקרן היינו דוקא חודו של קרן.]

(יז) גמ', אבא יוסי בן חנן אומר נוטלה ונוטל קורבנה עמה. כתב רש"י בד"ה ונוטל, דנצתה לשון פרש ודבר מאוס הוא. אמנם הרמב"ן (בפירושו על התורה ויקרא א, טז) כתב, דכולי עלמא מודו דלשון "נוצה" היינו נוצה ממש, ואף אבא יוסי בן חנן מודה דנוטל למוראה בנוצתה, אלא דסבר דאף הקורבן דבו נוצר הרעי הוי בכלל מוראתה. ועיין ברבינו אליהו מזרחי (שם) דכתב, דלרש"י בהא פליגי, דלתנא קמא נוטל את הנוצה, ולאבא יוסי בן חנן אינו נוטל את הנוצה, אבל בקורבן כולי עלמא מודו דהוי בכלל מוראה ונוטלה.

דף סה ע"ב

(יח) תוס' ד"ה קעביד מעשה, מה שזה למעלה מזה לא חשיב שינוי. ביאר הטהרת הקודש, דכיוון דהשינוי אינו בגופו, לא חשיב שינוי. [ואכתו לכאורה צריך ביאור, דכיון דעשה את המיצוי למטה כדין שיירי חטאת, מהיכי תיתי שיחשב מעשה עולה ויפסול].

(יט) גמ', שמעתי שמבדילין. כתב רש"י בד"ה שמבדילין, דאם הבדיל לא פסל. ולהלן ברש"י ד"ה ור' אלעזר כתב, דאם רצה להבדיל יבדיל. וביאר הטהרת הקודש, דמעיקרא שלא ידענו לטעמו דר' אלעזר ברבי שמעון, כתב רש"י דמבדילין היינו דאינו פוסל, אבל לבתר דמסקינן דמיצוי חטאת העוף איכא בינייהו, שפיר איכא למימר דלר' אלעזר ברבי שמעון, אף לכתחילה אם רצה להבדיל יבדיל. אמנם הנהיבות הקודש כתב, דוודאי דלכתחילה אסור להבדיל, דהא כתיב "ולא יבדיל". וכונת רש"י דאם רצה מבדיל ואינו עובר אלא בלאו, אבל לא פסל את הקרבן.

(כ) גמ', מיצוי חטאת העוף איכא בינייהו. כתב רש"י בד"ה ור' אלעזר, דכיון דמיצוי אינו מעכב, אם רצה יבדיל ולא ימצה. וכתב הקרן אורה, דאי עביד מיצוי, אף ר' אלעזר ברבי שמעון מודה דלא יבדיל ואם הבדיל פסול. ומאי דאמרינן מתניתין דלא כר' אלעזר ברבי שמעון, היינו משום דמתניתין סתמא משמע דלעולם לא יבדיל ואם הבדיל פסול. והוסיף, דאכתי תיקשי מלא הבדיל בעולה, הא כיון דרק לא הבדיל ובמיצוי הא לא שינה, אמאי פסלא מתניתין. וביאר, דבעולה שלא הבדיל פשיטא דמעכב דהא בעינן דמו כולו. אמנם העולת שלמה כתב, דאין כוונת רש"י דלא ימצה, דהא אף דמיצוי אינו מעכב, מכל מקום מצוה איכא, אלא כוונתו, דכיון דיכול לא למצות, לא חשיב דעביד מעשה עולה. ועיין באות הבאה.

בחידושי הגרע"א, הא כתבו התוס' לעיל (גג): ד"ה אף חטאת, דדווקא למידי דאשכחן גבה מזבח מקשינן, אבל מליקה שאינה טעונה מזבח לא מקשינן, ומאי קשיא להו הכא דנילף ממנחה לענין כהן.

(ח) בא"ד, שם. כתב הברכת הזבח, דהוי מצי לשינויי דדוקא חטאת העוף הוקשה, אבל עולת העוף לא הוקשה, וכדכתבו התוס' בד"ה תלמוד לומר. ובחידושי הגרע"א כתב, דכוונת התוס' דנילף כהן בחטאת העוף ממנחה, ואחר דילפינן דחטאת העוף טעונה כהן, נימא דחטאת העוף תוכיח ולא נילף מליקת עולת העוף משחיטה. אמנם הקשה בשם חתנו, דבחטאת העוף כתיב בהדיא כהן ולא בעי למילף לה מהיקש למנחה.

(ט) תוס' ד"ה בן עוף, בתוה"ד, וא"ת מה לכן צאן שכן טעון צפון. הקשה העולת שלמה, נימא דקדשים קלים יוכיחו, דאינן טעונים צפון, ואפילו הכי טעונים כלי. ותירץ, דאכתי איכא למיפרך מה לבהמה שכן יש במינה דטעון צפון.

(י) גמ', ומלך והקטיר מה הקטרה הראש לעצמו והגוף לעצמו וכו'. הקשה השיטה מקובצת (אות ז), [וכן הקשו התוס' לקמן (עמוד ב) ד"ה הבדיל], אמאי לא נילף נמי דמה הקטרה אינה מעכבת, אף הבדלה במליקה אינה מעכבת, ואמאי תני במתניתין דמלך ולא הבדיל פסולה. ותירץ במסקנת דבריו, דשפיר ילפינן דומיא דהקטרה, דמה הקטרה אם שינה בה חשיב כאילו לא הקטיר כלל, ופסול. אף מליקה אי שינה בה חשיב כאילו לא מלך כלל, ואי לא מלך וודאי פסולה. ועיין בנהיבות הקודש דתמה, דבריש דבריו כתב דהקטרה לא מעכבא, והכא כתב דאי לא הקטיר כתיקונה פסול. וכתב, דצריך לומר דפסול שכתב בסוף דבריו היינו דכיון דלא הקטיר ליכא ריצוי גמור.

(יא) גמ', ונמצה דמו כולו. כתב הראב"ד (בפירושו לתורת כהנים פרשתא ז ה"ז), דדמו כולו היינו דאוחזו בראש ובגוף ומוזה משניהם. ועיין לקמן אות טז.

(יב) גמ', אם עשה למטה מרגליו אפילו אמה כשירה. הזבח תורה דייק, דהאי לישא משמע דרק בדיעבד כשירה. אמנם מלשון הרמב"ם (פ"ו ממעשה הקרבנות ה"כ) משמע, דאף לכתחילה שרי לעשות באמה אחת שתחת הסובב, דהיינו למעלה מחוט הסיקרא.

(יג) גמ', שם. פירש רש"י בד"ה מאי בינייהו, דאף תנא קמא מודה דבעינן שיהא מיצוי סמוך למקום ההקטרה, דאי לאו הכי מנא ליה דבעינן קיר העליון. והקשה הנהיבות הקודש, דכיוון דבעינן סמוך למקום ההקטרה, מהיכי תיתי להכשיר אפילו אמה מתחת לרגליו, הא כיון דלתנא קמא מקום ההקטרה הוא הסובב וכדלהלן, נימא דבעינן דווקא בסובב. ותירץ, דמאי דעושין מערכה על גבי סובב, אינו משום דאף גג הסובב הוי בכלל "הקטיר אותו הכהן המזבחה", אלא דסבר דעיקר קרא אתי למימר דמקום ההקטרה הוא למעלה מחוט הסיקרא, ומשום הכי, אף אמה שתחת הסובב, כיון שהיא למעלה מחוט הסיקרא, שפיר הוי מקום ההקטרה.

(יד) גמ', כל עצמה אינה נעשית אלא בראש המזבח. כתב רש"י בד"ה אלא בראש, דבעינן שיהיה מיצוי בקיר הסמוך למקום ההקטרה. והראב"ד (בריש פירושו למסכת קינין) כתב, דלדברי ר' נחמיה ור' אליעזר בן יעקב, המיצוי היה נעשה על הקרן גופיה, והיינו קיר המזבח, משום דבשעת הדחק אף הקטרה על הקרן כשרה. ועיין בחידושי מרן רי"ז הלוי על הרמב"ם (פ"ב מבית הבחירה ה"ח), דכתב דפליגי בפלוגתת הרמב"ם והראב"ד (פ"ב מבית הבחירה ה"ח), דרש"י דסבר דמהני מיצוי אף בקיר הסמוך למקום ההקטרה, היינו כשיטת הרמב"ם דגובה הסובב נמי הוי בכלל מקום המערכה, ונלכאורה יש להעיר, דמלשון רש"י בד"ה אלא בראש המזבח מבואר, דהמצוי מהני על הקיר, הוא משום דהוא סמוך למקום המערכה. והראב"ד

מחטאת העוף אתי למימר דבעולה אי רצה מבדיל. ומשום הכי ביאר, דכוונת הגמ' כפשוטה, דמדכתיב "והקריבו" ילפינן כבר דחלוקה עולת העוף מחטאת העוף, ועל כרחך דאתי למימר דבעולה איכא הברלה וכדילפינן לעיל (סה). מדהוקש להקטרה, ובחטאת ליכא הברלה. וקרא דולא יבדיל למה לי, אלא על כרחך דאתי למימר דבחטאת אינו חייב להבדיל. ואף דר' אלעזר ברבי שמעון לית ליה האי דרשא דומלק והקטיר, היינו אחר דיליף מלא יבדיל דבחטאת העוף אין צריך להבדיל, ומינה ילפינן דבעולה צריך להבדיל. ועיין באות הבאה.

ג) גמ', שם. הקשה העולת שלמה, דאחר דהתבאר דלא קשיא מבור, משום דכתיב ביה להדיא בעל הבור ישלם, מה הוצרכו לומר אבל הכא מכדי כתיב וכו'. וביאר, דהאי אבל הכא, לאו מדברי ר' אלעזר ברבי שמעון הוא, אלא מדברי רב אשי, דאתי למימר דקראי דייקי כר' אלעזר ברבי שמעון דבחטאת העוף אין צריך להבדיל, דאי כרבנן דהאי קרא אתי למימר איסור בהבדלה, מנין דבעולת העוף בעינן הברלה, דלמא כוונת הקרא דאין איסור בהבדלה. ובכך ביאר את דברי רש"י בד"ה אין צריך (עיין באות הקודמת), דבאמת אינו מדברי ר' אלעזר ברבי שמעון, דהא מגופא אין להוכיח וכדקשה השיטה מקובצת.

ד) גמ', לא יבדיל למה לי. הקשה הנתיבות הקודש, נימא דלא יבדיל אתי למימר דלוקין עליו. ועוד הקשה, נימא דשנה הכתוב לא יבדיל למימר דמעב.

ה) גמ', אף על פי שמיצה דם הגוף ולא מיצה דם הראש. כתב המשך חכמה (ויקרא א, טו), דבכך יתבאר כפשוטו מאי דכתיב בקרא (שם טו) "ומלק את ראשו והקטיר המזבחה ונמצה דמו על קיר המזבח", דלכאורה המיצוי הוא קודם להקטרה, אבל להמבואר בסוגיין ניהא, דעיקר המיצוי דהקפידה תורה הוא מיצוי הגוף, ואם הקטיר הראש קודם מיצוי שפיר דמי. [אמנם בדברי רש"י לעיל (סה). ד"ה מאחר שהקטיר מבואר, דלישנא דדמו משמע דקאי אף על דם הראש, וליכא לפרש לקרא כפשוטה. (ח.ו.)]

ו) גמ', עולה אף על פי שמיצה דם הגוף וכו'. ביאר המלבי"ם (ויקרא סימן צא), דכיון דכבר כתיב "ואם מן העוף עולה קרבנו", על כרחך דהאי "עולה" אתי לרבות דאף דלא עשה ממש ככל מצוותה הויא עולה, וכיון דכתיב נמי "הוא" דהוי מיעוטא, ילפינן דאף דאמרינן דעולה היא אף דלא עשה ככל פרטיה, מכל מקום צריך שלא ישנה בכל פרטיו. ועלה קאמר רבינא, דמסתברא דאמיצוי הגוף קפיד משום דבו יש ריבוי דמים.

פרק חטאת העוף

ז) מתני', חטאת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כשרה. פירש רש"י בד"ה חטאת העוף כמעשה חטאת, מליקה בסימן אחד והזאה ומיצוי. אמנם הרמב"ם (בפירוש המשנה) פירש, דכשרה אפילו שנה במליקתה. וכן פירש ר"ע מברטנורא דאפילו שינה בסדר מליקתה, וכגון שמלק והבדיל. והעיר התוס' יו"ט, דדבריהם נכונים אליבא דר' אלעזר ברבי שמעון דאמר "שמעתי שמבדילין בחטאת העוף", והרי מסקינן בגמ' דמתניתין לאו רבי אלעזר ברבי שמעון הוא, וכן סתמא דמתניתין לעיל (סד): דלא כר' אלעזר ברבי שמעון. וכתב, דהתוס' בד"ה חטאת הרגישו בזה, וכתבו דאגב אחריני נקטיה. [אמנם עיין בשיטה מקובצת (אות כג) שביאר, דאלישנא ד"עשאה" דהוי בדיעבד קשיא להו, ועלה כתבו דאגב אחריני נקטיה].

ח) תוס' ד"ה למעלה, בתוה"ד, אבל בעלים נתכפרו לשמואל וכו'. ובאבן

כא) גמ', שם. עיין באות הקודמת. והשפת אמת כתב, דדוחק לאוקמי דאיירי דווקא באופן דלבסוף לא מיצה. ומשום הכי ביאר, דלר' אלעזר ברבי שמעון דמיצוי אינו מעב, לאחר שהיזה דמה חשיב דנגמרה מצוות הדם, וכל דעביד מעשה עולה לאחר גמר מצוות הדם, לאו מידי הוא. [ולכאורה צריך ביאור היכן היתה כאן הזאה, ואולי יש לומר דעצם המליקה דניתו ממנה הדם, יכול להחשב כמעשה הזאה. ואף דכתב רש"י במנחות (ב): ד"ה הזאה, דהזאה נעשית על ידי שמעלה ומוריד את העוף בכת, יש לומר דכך הוא מעשה ההזאה, אבל אינו מעב].

כב) תוס' ד"ה ורבי אלעזר, בתוה"ד, דרבנן סברי מיצוי חטאת העוף מעבב וכשהזה עדיין לא נגמרה מצוותה וכו'. הקשה הקרן אורה, אמאי נקטו לישנא דעביד מעשה עולה בחטאת העוף, תיפוק ליה דכיון דלא נגמרה מצוותה, כל שינוי דעביד בה פוסל.

כג) בא"ד (הנמשך לסו.), ור"ת הגיה בגליון ספרו וכו'. העיר הקרן אורה, אי אף לדברי ר' אלעזר ברבי שמעון מפרשינן לקרא דאתי לאיסור הברלה לכל הפחות קודם הזאה, מאי מקשינן מלא יכסנו דבור.

כד) גמ', שהיה בסימן שני בעולת העוף מעבב איכא בינייהו. כתב בחידושי הר"ן (חולין כ). בשם הרא"ה, דבאותו סימן פשיטא דשהיה פוסלת. אמנם בחידושי הרשב"א (שם) כתב, דאין פסול שהיה במליקה. ועיין בחידושי הגרע"א, ובחשק שלמה לקמן (סט). שהקשו על הרשב"א מהמבואר בסוגיין, דדווקא גבי סימן שני איכא פלוגתא.

כה) גמ', אביי אמר רוב בשר מעבב איכא בינייהו. ביאר הקרן אורה, דלהך אוקימתא, רבנן ור' אלעזר ברבי שמעון לא פליגי בדאורייתא, דמדאורייתא כולי עלמא מודו דאם חתך רוב בשר בין סימן לסימן, לא הוי כמעשה עולת העוף, ואם לא חתך רוב בשר בין סימן לסימן, חשיב כמעשה עולת העוף, ופלוגתתם לענין דרבנן, דתנא קמא דסבר דחתיכת רוב בשר לא מעבבא, פסל אף בגוונא דחתך רוב בשר, גזירה אטו היכא שלא יחתוך רוב בשר, ור' אלעזר ברבי שמעון דסבר דחתיכת רוב בשר מעבבת, לא גזר אטו היכא דלא יחתך.

כו) גמ', הגיע לוושט או לקנה חותך סימן אחד או רובו ורוב בשר עמו. הקשה בחידושי הגרע"א (חולין כא.), הא כיון דכתיב בחטאת העוף "ולא יבדיל", וכבר מלק סימן אחד, אמאי יוסיף למלוק עוד רוב בשר.

דף סו ע"א

א) גמ', אלא מעתה גבי בור דכתיב וכו'. הקשה הקרן אורה, מה הדמיון, דבשלמא הקרא ד"ולא יבדיל" דכתיב בלשון ציווי, איכא למימר דיש לפרשו מלשון "אין צריך" ויש לפרשו מלשון "איסור". אבל הקרא דכתיב גבי בור דסיפור דברים הוא, מהיכי תיתי לפרשו דאין צריך לכסותו. ותירץ, דאי היכא דכתבה תורה "לא" הוא דבר מוחלט דאין צריך, הוא הדין יש לפרש הקרא דבור, דהכי קאמר רחמנא, כי יפתח איש בור אין צריך לכסותו. [ואכתי צריך ביאור, מהיכי תיתי דאף בקראי דסיפור דברים נפרש "לא" מלשון אין צריך. (ח.ו.)]

ב) גמ', אבל הכא מכדי כתיב והקריבו חילק הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף וכו'. פירש רש"י בד"ה אין צריך להבדיל, דאי נימא דהאי לא יבדיל אזוהרה היא בחטאת דלא יבדיל, מנלן דבעולת העוף חייבים להבדיל, נימא דבעולת העוף אם רצה מבדיל, ובוה חלוק דינו מחטאת העוף. והקשה השיטה מקובצת (אות ב) [וכן הקשו שאר המפרשים], איך שייך למילף מהא דהבדלה בעולת העוף מעבבת, נימא דאדרבה, הקרא ד"ולא יבדיל" דחטאת העוף אתי למימר דאסור להבדיל, והקרא ד"והקריבו" דחילק את עולת העוף

נפלה בספרים, וקושייתם היא אחטאת אליבא דר' אלעזר ברבי שמעון דלא שינה אלא בהזאה.

יח) בא"ד, שם. בשיטה מקובצת לעיל (עמוד א אות ד) כתב, דדוקא "שחיטה" מוציאה מידי מעילה, משום דמיד אחר השחיטה הוכשר לקבל הדם. [ולכאורה היינו משום שמעשה השחיטה הווי כחלק מעבודת הקבלה] אבל במליקה דליכא קבלה, לא אמרינן הכי. **והתוס' ישנים ביבמות (לג.) ד"ה באיסור,** כתבו, דאין מליקה מוציאה מידי מעילה, משום דכוותה בחולין הוי נבילה, ודוקא לאחר הזאה נפקא מידי מעילה.

יט) מתני', וכולן אין מטמאים בבית הבליעה. כתב רש"י לקמן (סח.) ד"ה ואינן מטמאין, דמליקתן מטהרתם כי היכי דמהני לענין שאם עלו שלא ירדו. וכן כתבו התוס' (שם) בד"ה מלק, דכולה מתניתין ר' שמעון דאמר לקמן (פד.) דכל שפסולו בקודש אם עלה לא ירד. והעיר הטהרת הקודש, דהרמב"ם (פ"ז מפסולי המוקדשין ה"א) פסק למתניתין, אף דפסק (בפ"ג מפסולי המוקדשין ה"ז) דהמזבח מקדש רק את הראוי לו. ועיין לקמן (סז.) אות ד'.

כ) [מתני', אמר ר' אליעזר ומה אם חטאת שאין מועלין בה וכו'.] לכאורה צריך ביאור אמאי הוצרך ר' אליעזר לקל וחומר, הא מילתא דפשיטא הוא דכיון דאין בה היתר לכהנים אית בה מעילה, ואדרבה רבי יהושע דאמר דלית ביה מעילה צריך להביא ראיה לדבריו. (ח.ו.ו.).

כא) מתני', שם. הקשה הנהיבות הקודש, הא טעמא דבביתא ליכא מעילה היינו משום דיש בה היתר לכהנים, ומה שיש בה מעילה כששינה ועשאה שלא לשמה הוא משום דאין בה היתר לכהנים, ואיך ילפינן מינה לעולה ששינה ועשאה שלא לשמה. וביאר, דבמעילה (טו.) ילפינן מדכתיב "כי תמעול מעל בה", דבעינן קדשים המיוחדין לשם ואין מעילה אלא בקדשי בדיק הבית ובעולה, אבל שאר קדשי מזבח דאית בהו היתר אף לכהן או לבעלים, לית בהו מעילה. ומשמע דאפילו קודם זריקה, כיון שאינם מיוחדין להשם, לית בהו מעילה. ויש לומר דהיינו קל וחומר דמתניתין, דאם בחטאת דיש בה היתר לבעלים מכל מקום אם שינה בה אית בה מעילה, כל שכן עולה דאף בעלמא אית בה מעילה, דגם אם שינה בה יהיה מעילה.

דף סז ע"א

א) גמ', תאמר בעולה ששינה את שמה ושינה את מקומה. ביאר בחידושי הגרי"ז, דהשתא סברינן דטעמא דרבי יהושע דכיון דאיכא לכולי הנהו שינויים, חשיב כקדשים שמתו דאין בהם מעילה וכמבואר במעילה (ב.). והוסיף הגרי"ז, דהאי טעמא לא פליג אטעמא דמבואר במתניתין "תאמר בעולה ששינה שמה לדבר שכולו היתר", משום דטעמא דמתניתין אתי למימר אמאי אפילו מדרבנן לית ביה מעילה. ועיין באות ג'.

ב) גמ', אמר רבא ונימא ליה אשם ששחטו בדרום לשם שלמים בשינוי בעלים וכו'. העיר השפת אמת, מאי מקשינן משינוי בעלים, הא על ידי השינוי בעלים לא יועיל יותר לשנות את שם הקרבן מאשם לשלמים. וכתב, דבדוחק יש לומר, דכיון דארתו ששחטו לשמו אינו מחויב אשם, חשיב טפי כשחטו לשם שלמים. ובחידושי הגרי"ז כתב, דהשתא לא דנים בהמשכה משם הקרבן, אלא דכל ששינה טפי בקרבן, חשיב כקדשים שמתו ולית בהו מעילה. [וכמבואר באות הקודמת].

ג) גמ', שם. כתב הקרן אורה, דקושיא דרבא אינה אלא למאי דתני בברייתא דחשיב רבי יהושע לרבי אליעזר דאין להוכיח מאשם משום דלא שינה את מקומו. אבל לטעמא דרבי יהושע במתניתין שכן שינה שמם לדבר שיש בו איסור והיתר, לא קשיא מידי, דהא באשם ששחטו לשם שלמים נמי הוי דבר שיש בו איסור והיתר, ולא דמי לעולה לשם חטאת העוף דלית בה איסור

האזל (פ"ו ממעשה הקרבנות ה"ז) כתב דמהא דהרמב"ם (פ"ב מפסולי המוקדשין ה"י) כתב לדינא דשמואל בסתמא ולא חילק לענין עוף משמע דסבר כדבריהם, אמנם השיטה מקובצת (אות כה) כתב, דדוקא בזבחים קאמר שמואל דבעלים נתכפרו, דקרא דמייתי בזבחים איירי. אבל בעופות מודה שמואל דבעינן דווקא מקומו.

ט) בא"ד, שם. הקשה העולת שלמה בשם ספר זכרון יהודה, דבמתניתין דקינים (פ"ג מ"ג, הובאה לקמן סז:) קתני להדיא דחטאת שעשאה למעלה, צריך להביא קן אחר. ותירץ, דהתם איירי שעשאה ככל מעשה עולה, ולא עשה כלל הזאה אלא מיצוי, ומשום הכי לא נתכפרו הבעלים. אבל הכא דקתני דעשה כמעשה כולן, משמע דאפילו רק שינה המקום, ולהכי כתבו, דאליבא דשמואל בעלים נתכפרים.

י) בא"ד, שם. כתב בחידושי מרן רי"ז הלוי (פ"ה מפסולי המוקדשין ה"ח), דמאי דכתבו התוס' דהבעלים נתכפרו, היינו דווקא בחטאת העוף שעשאה למעלה. אבל עולת העוף שעשאה למטה, אין הבעלים מתכפרים, דכיון דילפינן מקרא דבעינן דהמיצוי יעשה למעלה, שוב לא מהני לעשותו למטה, דרק לענין מקום נתינת דם אמרינן דשלא במקומו כבמקומו דמי, אבל מעשה המיצוי דהוי מעבודת הקרבן, וודאי דמקום מעכב בו. וכן כתב החזון איש (סימן ז סק"א).

דף סו ע"ב

יא) גמ', אילימא דשני במליקה. העיר השפת אמת, הא אם שינה במליקה ומלק רק סימן אחד כמעשה חטאת, כיון דלא מלקה כדינה, שוב הדרא דינה ככל מליקת חולין דהוי נבילה. וכולי עלמא מודו דמטמאה אבית הבליעה, ובמתניתין להלן מבואר דכולן אין מטמאים אבית הבליעה, אלא דמוכח מכאן דבכהאי גוונא לא חשיב נבילה, עוד כתב דעל כרחין אולא סוגיין כמאן דאמר דאין שהיה פוסלת בין הסימנים.

יב) גמ', לא דשני בהזאה וכו'. ופירש רש"י ד"ה דשני בהזאה, שלא הזה אלא מיצה שהמצוי עבודת העולה. הקשה בחידושי הגרי"ז, כיון דמיצוי אינו מעבודת החטאת, לא מהני בה מחשבת שינוי, והיאך תני במתניתין דשחטה כמעשה עולה לשם עולה פסולה. וכתב, דצריך לומר, דמאי דתני במתניתין לשם עולה קאי דווקא אהיבא דשינה במליקה.

יג) תוס' ד"ה דשני, תימה לי טעמא דר' יהושע וכו'. ביאר הצאן קדשים, דכוונתם להקשות דנימא דהך בבא דעולה איירא דשינה במליקה. ומאי דקתני במתניתין דאין בהם מעילה לא קאי אהך סיפא דעשאה למטה כמעשה חטאת.

יד) בא"ד, שם. כתב השיטה מקובצת (אות לא), דמסיפא דמתניתין מקשינן, דהא קתני עשאה למטה כמעשה כולן פסולה, דקאי נמי אמלק סימן אחד למטה, ועל כולה מתניתין קתני דאין מועלין.

טו) תוס' ד"ה ואלא במיצוי, ותימה כמעשה חטאת היכי מתוקמא דשני במיצוי וכו'. כתב בחידושי הגרי"ז, דשפיר משכחת לה דעשה מיצוי רק מדם הראש דבעולה פסול.

טז) בא"ד, משום דמיד כשהזה והגיע דם למזבח נתכפרו בעלים. העיר הקרן אורה, הא לעיל (סה:;) אמרינן דאי הוי עביד בחטאת [שלא הבדיל בה] מיצוי, חשיב מעשה עולה אף דכבר היהוה.

יז) בא"ד, ואם תאמר אי לא שני אלא במיצוי אמאי מועלין בהן וכו'. הקשה הצאן קדשים, דבשלמא בחטאת דיש היתר לכהנים, ניחא קושייתם אמאי מועלין. אבל משמע מדבריהם דקשיא להו נמי אעולת העוף, והתם הרי אין היתר לכהנים ומשום הכי מועלין. אמנם החק נתן כתב, דצריך לומר דטעות

חטאת ועולה והפריש שתי קרבנות, ואמר אלו לחובתי.

(יא) תוס' ד"ה ועולת העוף, בסוה"ד, ויש לומר שהמליקה מושכתו. ביאר **הצאן קדשים**, דמאי דבעינן שני פסולים כדי למשוך לקרבן אחר, הוא דווקא בממעשה המליקה.

דף סז ע"ב

(יב) גמ', נהי נמי דעולה קרבה למטה תימשוך ותיהוי חטאת העוף. העיר **הקרן אורה**, דלהמבואר **לעיל** (עמוד א) דאין עולת העוף נמשכת לחטאת אלא אם ישנה מעשיה מקומה ושמה, הכא דאינו סבור לשנותה דהא טעה, הוי עקירה בטעות, ולא הוי שינוי השם לדעת רבה **במנחות** (מט.). וכתב **האור שמח** (פ"ז מפסולי המוקדשין ה"ו), דמאי דאמרינן עקירה בטעות לא הוי עקירה, היינו בגוונא דאילו היה יודע מטעותו לא היה עושה כן. אבל הכא, דכבר מלקה למטה, אף אם היה נודע לו דהיא עולה, לא היה משנה מחשבתו, דהא אם היא עולה הרי נפסלה מחמת שעשאה למטה, ועדיף ליה טפי לעשותה לשם חטאת כדי להכשירה.

(יג) גמ', חטאת ועולה וסתומה ומפורשת. וברש"י ד"ה חטאת ועולה ביאר, דבג' קנינין איירי. אמנם **הרמב"ם** (בפירושו המשנה קינים פ"ג מ"ד) כתב, דבשתי קינים איירי, אחד מפורשת לחטאת ועולה ואחת סתומה. וכתב **הברכת הזבח**, דצריך לומר דלא היה מפורש לשם שמות הנשים, דאי הכי מאי קשיא הא אמרינן דבתרי גברי שאני.

(יד) רש"י ד"ה חטאת ועולה, הכי גרסינן לה במסכת קינין. כתב **החק נתן**, דצריך לגרוס ברש"י "חטאת ועולה וסתומה ומפורשת", וכוונתו לאפוקי מהגירסאות "חטאת ועולה וסתומה ומפורשת", דלגירסא זו איירי רק בשתי קינין, ובפירושו **הרמב"ם** שהוזכר באות הקודמת.

(טו) רש"י ד"ה חציין למעלה, בסוה"ד, ויקחו קן אחד עוד ביניהן ויקריבו בתנאי. הקשה **הצאן קדשים**, איך סגי בקן אחד, הא אכתי צריכה להשלים אף את החטאת והעולה שהיה שם בעלים עליהם, דאף הן אינן כשרים.

(טז) בא"ד, הקשה **הרש"ש**, אמאי צריך לתנאי, הא כי היכי דמיעקרא הקריב סתמא, אף עתה יקריב סתמא. וכתב **העולה שלמה**, דאי לאו דיביאו בתנאי איכא למיחש שמא מעיקרא הקטיר כבר את חטאת זו המחויבת רק בחטאת אחת, ואם עתה נמי יקטיר את קרבנה למטה לשם חטאת, לא תצא ידי חובתה, דהיא הרי חייבת שתי עולות ולא שתי חטאות.

(יז) רש"י ד"ה ואמאי, בשלמא חטאת ועולה שהיו מפורשין לא קשיא לן דהוו לה תרי גברי. הקשה **הרש"ש**, הא בעלת העולה מחויבת נמי בחטאת, ואמאי לא נימא דהעולה תעלה לה לשם חטאת דידה. והחטאת מן הסתומה תעלה לחברתה, והעולה מן הסתומה תעלה לה. ותירץ, דהא קיימא לן **בכריתות** (פ"ו מ"ז) דלא יביא אדם חטאת מחטא על חטא. ולהכי לא יהני לה העולה לשם חטאת.

(יח) תוס' ד"ה חטאת ועולה, לא הוי צריך למיתני וכו'. כתב **הצאן קדשים**, דאי בקן סתומה וקן מפורשת, פשיטא דמפורשת לא עלתה להו, דשמא העולה הצריכה לחברתה קרבה למטה, ובתרי גברי הא ליכא למימר דתמשך. אבל השתא דאיירי אף בחטאת ועולה דתרווייהו מחויבות עוד חטאת, שפיר קמשמע לן מתניתין דאפילו הכי לא אמרינן תמשך.

(יט) גמ', קבעה נדרה צריכה שתביא עוד חמש פרידין. כתב **רש"י בד"ה צריכה שתביא**, דכיון דקבעה נדרה עם חובתה הוקבע עליה קרבן גדול וכו'. והקשה **השיטה מקובצת** (אות ח), איך יכולה להביא חובה אחרת, הא כבר יצאה ידי חובתה. ותירץ, דמה שמביאה אינו משום "חובה", אלא משום "נדרה", דכיון דאמרה "הרי עלי שאביא עם חובתי", לקרבן גדול התכוונה,

כלל. ושפיר איכא למימר דהיינו טעמא דרבי יהושע, ואין צריך לומר דטעמא דרבי יהושע משום דנמשך לשם חטאת. ובכך ביאר מה דכתב **הרמב"ם** (פ"ג ממעילה ה"ז), דעולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת אין בה מעילה, משום דשינה שמה לדבר שאין בו מעילה. ולכאורה אינו כמסקנת סוגיין, דטעמו דרבי יהושע משום דנמשך משם עולה לשם חטאת. אבל להמבואר ניהא, דהא מאי דמסקינן בגמ' בטעמיה דרבי יהושע היינו דוקא להמבואר בברייתא.

(ד) גמ', כיון שמלק בה סימן אחד נמשכת ונעשית חטאת העוף. העיר **המקדש דוד** (סימן כח אות ב), הא האי דינא דעולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת איירי נמי באותו שאינו מחויב כלל חטאת. ובשלמא **לרש"י בתמורה** (כו.) ד"ה תמות, דהאומר בהמה זו חטאת אף דאינו מחויב בחטאת הויא חטאת, ניהא. אבל **לתוס'** (שם) ד"ה ר' יוסי אומר דכתבו דאם אינו מחויב חטאת, לא חלה עליה כלל שם חטאת, אמאי הכא הוי חטאת. ותירץ, דמאי דלא חל עליה שם חטאת, אינו משום דלא שייך שם חטאת בלא חיוב, אלא דבלא חיוב אין לו כח לקרות לה שם חטאת. אבל כל דנעשה חטאת ממילא על ידי מעשה הכהן, שפיר הוי חטאת.

(ה) גמ', אי הכי חטאת העוף נמי וכו'. עיין **לקמן** אות ז' מה שנתבאר בקושית הגמ'.

(ו) גמ', אלא חטאת העוף כיון דאמר מר מליקה בכל מקום כשרה מכי מלק בה סימן אחד איפסלא. כתב **השפת אמת**, דהאי שינויא אתיא כמאן דאמר **לעיל** (סה:), דאין חתיכת רוב בשר מעכבת. אבל לרבא דאמר התם דחתיכת רוב בשר מעכבת, הא כל דעשה בה מעשה עולה וודאי דלא חתך רוב בשר, וכיון דלא שלמה עבודת החטאת, אמאי איפסלא.

(ז) רש"י ד"ה ותימשך, בתוה"ד, דקסלקא דעתין דקאמר ר' אדא לר' יהושע דחטאת נמי כשירה הוי. ביאר **השיטה מקובצת** (אות ט), דהוקשה לרש"י, מאי נפקא מינה בהא דחטאת העוף שעשאה למעלה תמשך ותהיה עולת העוף, הא בין לענין מעילה ובין לענין אכילה אין בה נפקא מינה אם היא עולה או חטאת, דגם אם היא חטאת הא כיון דשינה בה אית בה מעילה ואסור לאוכלה. ועלה קאמר דסלקא דעתין השתא דר' אדא קאמר דהאי עולה שעשה למטה כמעשה חטאת הויא חטאת כשירה, ונפיק בה ידי חובתו, ושפיר מקשינן דאף חטאת שעשאה למעלה תמשך ותהוי עולה ותעלה לבעלים לשם חובה. אמנם כתב, דדוחק לומר דלא ידעינן השתא למסקנא דאף לר' אדא אינו עולה לבעלים לשם חובה, אלא כוונת הגמ' דתיחשב עולה ולא תרד מעל גבי המזבח.

(ח) רש"י ד"ה רב אשי אמר, בתוה"ד, ולפיכך סימן ראשון אינו פוסל בה. הקשה **הקרן אורה**, הא אמרינן **בחולין** (כט:), דכולי עלמא מודו דסימן אחד פוסל בה. וכתב, דכוונת רש"י, דהכא שנעשית למטה אינה נפסלת בסימן אחד משום דנמשכת לחטאת.

(ט) תוס' ד"ה חטאת העוף, בתוה"ד, אלא מקינים דאמרינן אין הקינין מתפרשות וכו'. הקשה **הקרן אורה**, הא הכא איירי נמי בכבר נתפרשו על ידי הבעלים בשעת לקיחה, ומה יהני עתה המשכה על ידי מעשה כהן. ו**באחיעזר** (ח"ב סימן כה סק"ט) כתב, דמעיקר הדין אף הבעלים יכול לשנות הקרבן לשם קרבן אחר, אלא דילפינן מדכתיב "לא יקדיש" דאינו יכול לשנותו. ואיכא למימר דהאי גזירת הכתוב אקדושת פיו קאי, אבל בקינים דעל ידי מעשה הכהן משתנה, שפיר אמרינן, דכיון דאף הכהן חשיב עלייהו בעלים וכדאמרינן **ביומא** (מא.), שפיר מהני מעשיו לשנותו.

(י) בא"ד, שם. עיין בתוס' ישנים ביומא (מא.) ד"ה והא הכא שכתבו, דהוא הדין בשאר הקרבנות יכול להתפרש על ידי מעשה הכהן, כגון דהיה חייב

לא גרעא מנחירה דמוציאה מידי נבילה לשיטתו.

ט) תוס' ד"ה מלק בשמאל, לכאורה כולה מתניתין ר' שמעון היא וכו'. אמנם **הרמב"ם** (פ"ז מפסולי המוקדשין ה"א) פסק למתניתין דמלק בלילה לא הוי נבילה, ומאידך (בפ"ג ה"ו) פסק כר' יהודה דבהמה שנשחטה בלילה אם עלתה תרד. וכתב **הלחם משנה** (פ"ז מפסולי המוקדשין ה"א) דסבר דסגי בהא דעל ידי המליקה היתה ראויה להקרב על גבי המזבח, ולא בעינן דתתיר עתה את האיסור. **והזבח תודה** כתב, דהרמב"ם סבר כתירוך השני **בתוס' ד"ה מלק**, דבעוף מודה ר' יהודה דאם עלה לא ירד.

דף סח ע"ב

י) מתני', ושניסמת עינה. וכתבו **בתוס' ד"ה ושניסמית**, דאיירי בנחטטה דמחוסר אבר הוא. אמנם **הרמב"ם** (פ"ז מפסולי המוקדשין ה"ב) סתם נסמית ולא פירט דאיירי בנחטטה, ולכאורה משמע דסגי בהא דנסמית. אמנם **המנחת חינוך** (מצודה רפ"ו אות יב) כתב, דאף כוונת הרמב"ם לנחטטה.

יא) מתני', זה הכלל כל שפסולו בקודש. כתב **רש"י בד"ה שפסולה**, שבאה לעורה בהכשרה ונפסלה. כתב **בחיודושי הגרי"ז** (על **תוס' ד"ה אמר**), דאין כוונת רש"י כפשוטו דנפסלה בעורה, דמאי נפקא מינה היכן נפסלה. אלא כוונתו דכל דהוא פסול עורה, חשיב פסולו בקודש דשחיטתו מטהרתו מידי נבילה. וכן נראה מפירוש **רש"י מכתב יד ד"ה פסולן** דכתב, כגון קדשים הראויים אבל נפסלו בעבודתיהן. אמנם עיין **בטהרת הקודש** (אתוס' ד"ה **אמר**) שהאריך לבאר דיש מעלה בהא דנכנס כבר לעורה.

יב) רש"י ד"ה שנסמית, בתוה"ד, והקריבהו נא לפחתך. העיר **הנתיבות הקודש**, דלכאורה האי פסולא ד"הקריבהו נא לפחתך", אינו פסול בעצם, אלא פסולו בקודש, ואמאי מטמא בנגידים אבית הבליעה. וכתב, דמדברי **רש"י בחולין** (כג.) **ד"ה בבהמה** מבואר, דעיקר הפסול דמחוסר אבר הוא משום בעל מום. והקריבהו נא לפחתך מגלה מה חשיב מום. ושפיר איכא למימר דהוי פסול בעצם.

יג) גמ', אמר רב שמאל ולילה אין מטמאין בבית הבליעה. הקשה **הזרע יצחק**, מאי קמשמע לן רב בהא, הא מתניתין היא. ותיריך, דאתי לאשמעינן דהא דקתני במתניתין "כל הפסולים", הוי רק שמאל ולילה וכדמפרשין **להלן**, ולאפוקי זר וסכין, והוא הדין אונן וערל וכדכתב **רש"י בד"ה זר**, דשפיר מטמאים בבית הבליעה.

יד) גמ', מאי שנא שמאל דאית ליה הכשירה ביום הכיפורים. ביאר **הטהרת הקודש** (על **רש"י ד"ה זר**), דמאי דמהני הא דמצינו דיש לו הכשר במקום אחר, היינו כי היכי דאמרינן [עיין **לעיל טז**]: דהוי דבר שהותר מכללו ומקילינן ביה טפי. ועיין לקמן באות טז.

טו) גמ', זר נמי אית ליה הכשירה בשחיטה. הקשה **הטהרת הקודש**, מאי ראייה משחיטת בהמה למליקת עוף, הא אמרינן **לקמן** (פה:): לגבי בעלי מומים שעלו על המזבח דלא ילפינן בהמה מעוף. ותיריך, דשאני גבי מומין דאיכא למימר דמאי דאינו פסול בעוף אינו משום קולתו דפסול מומין, אלא משום דבעוף לא חשיב מום, אבל לענין זרות, דאף בעוף איכא פסול זרות, יש להוכיח מבהמה על עוף.

טז) רש"י ד"ה זר, והוא הדין לאונן וערל וכל הפסולין. הקשה **הטהרת הקודש**, הא אונן נמי אית ליה הכשירה במקום אחד, דהא כהן גדול מותר לעבוד אונן. ותיריך, דמאי דמהני דאית ליה הכשירה בדבר אחר, היינו משום דהוי דבר שהותר מכללו [עיין אות יד], ואונן בכהן גדול לא חשיב הותר מכללו, דהא בקרא דנאסר אונן מעיקרא כתיב דווקא אכהן הדיוט, ואכהן גדול מעולם לא היה צד לאיסור וכל כהאי גוונא לא חשיב הותר מכללו.

ועל כרחייהו תביא עוד אחד כאילו לחובתה. והקשה **השפת אמת**, הא כיון דקבעה לנדרה עם חובתה, מה יהני שתביא עוד חמש פרידין, הא ידי חובתה כבר יצאה. ותיריך, דכיוון דלקרבן גדול התכוונה, סגי בהא.

דף סח ע"א

א) תוס' ד"ה כשהוא חי, משמע דבאות שלא מן הכסף. העיר **השפת אמת**, מהיכן פשיטא להו דבחצוצרות דמקדש איירי, הא כי היכי דקולו אחד כשהוא חי לא איירי במקדש, הכא נמי קרניו לאחר מיתה לחצוצרות לא איירי במקדש, אלא שראויות לשימוש כחצוצרות.

ב) גמ', למיסק ליה לחובה מי אמר. כתב **השפת אמת לעיל** (סו:), דאף דלא עלתה לשם חובה, הקרבן אינו פסול ושרי לאוכלו, ומשום הכי אף לית ביה מעילה. ודייק כן מלשון **הרמב"ם** (פ"ג ממעילה ה"ז) שכתב, "אף על פי שלא עלתה לבעלים לשם חובה אין מועלין בה". **והזבח תודה** כתב, דאיכא למימר **דהרמב"ם** לישנא דגמ' נקט. ואדרבה מלשון **הרמב"ם** (פ"ז מפסולי המוקדשין ה"ו) משמע, דאף נפסלת לאכילה [דהא כתב "פסולה"]. והוסיף דכן משמע מדברי **רש"י לעיל**. [ולכאורה כוונתו **לרש"י** (סו). **ד"ה תימשך ותיהווי**, דכתב דסלקא דעתין דחטאת כשרה הוי, ומשמע דלמאי דמסקינן הרי היא פסולה].

ג) גמ', שם. כתב **המקדש דוד** (סימן כח אות ב), דלדברי **השיטה מקובצת** (**לעיל** סו. אות ט) דביאר דמאי דמקשינן התם בחטאת העוף שעשאה למעלה דתהוי עולת העוף, דנפקא מינה דאם עלתה לא תרד, משמע דלכתחילה אין להקריבה, והוא הדין דהכא אין לזרוק את דמה. אמנם כתב, דלכאורה תליא בשני תירוצי **התוס' בד"ה אימר** אי אינו מכפר מדאורייתא אי מדרבנן, דאי נימא דהוא רק מדרבנן, לא מסתבר שיהיה איסור לכתחילה להקריבה.

ד) תוס' ד"ה אימר, בתוה"ד, דכי האי גוונא אשכחן דזריקה מועלת ליוצא וכו'. העיר **העולת שלמה**, מה הראיה מיוצא, הא ביוצא, הקרבן עלה לשם חובה ונתכפרו בו הבעלים, אלא דהבשר אסור באכילה משום יוצא, אבל הכא דלא עלה לבעלים לשם חובה, מהיכי תיתי שיצאו מידי מעילה. אבל מפיגול שפיר הוכיחו התוס', דהא בפיגול לא עלתה לבעלים לשם חובה.

ה) נבא"ד, שם. לכאורה אכתי צריך ביאור מאי ראייה מיוצא ופיגול, הא התם דהקרבן מצד עצמו ראוי שלא יהיה בו מעילה משום דאין כולו לגבוה, ושפיר איכא למימר דאף דלבסוף הבשר נפסל, מידי היתר מעילה לא נפק. אבל הכא דמצד עיקרו דהוי עולה אית ביה מעילה, וטעמא דבעינן לאפוקי מידי מעילה, הוא מה שעשאה כמעשה חטאת, כיון דלענין שתעלה לו לשם חטאת לא מהני מעשיו, אמאי לענין מעילה אהני. (ח.ו.).

ו) בא"ד, וצריך לומר דקסבר ר' יהושע אין שחיטה לעוף מן התורה וחולין בעורה לאו דאורייתא. הקשה **בחיודושי הגרי"ז**, הא הכא במלקה איירי, וכיון דחולין הוי, לא מהני בה מליקה מידי והוי כנבילה, ואיסור חולין בעורה הוא דוקא בשחיטה, וכדילפינן לה מהא ד"כי ירחק ממך המקום וחבתה", דהיינו **דזביחה** בחולין אסורה.

ז) בסוה"ד, ויש לומר דאתא קרא למימר **להביא** על הספק וכו'. כתב **בחיודושי הגרי"ז**, דלכאורה כוונת תירוצם דהקרא לא בא להתיר הבאתה, אלא לחייב הבאתה. והקשה דלפי זה היאך תנן **בכריתות** (ח). דהיכא דהוי עליה חמשה ספיקי לידה, דמביאה אחת ואין השאר עליה חובה, הא איכא דין חובה להביא חטאת העוף על הספק.

ח) מתני', מלק חולין בפנים. **בחולין** (כח.). אקשו מהכא אמאן דאמר "אין שחיטה לעוף מן התורה", דאמאי מטמא אבית הבליעה, הא אותה מליקה

הדרך היומית

מסכת זבחים דף סח - דף סט

יב שבט - יג שבט התשע"א

הסברא לחלק בין קמיצה דמנחה למליקת עוף לענין פסול זר במה שמנחה במקדש נתקדשה בכלי שרת, סוף סוף שניהם קדושים בקדושת הגוף. והביא למה שכתב בחידושי מרן הר"י הלוי במכתבים (דף פא:): דבבמה דלא בעי כלי שרת המנחה לא נתקדשה אלא בקדושת דמים על ידי קדושת פה, אבל במקדש דבעי כלי שרת נתקדשה בקדושת הגוף על ידי כלי שרת. ולפי זה רצה לבאר, דכוונת הגמ' שאי אפשר למילף מנחה דמקדש מבמה, דהתם הוויא קדושת דמים ושפיר כשר זר, מה שאין כן במקדש דהא בעי כלי שרת, ואם בן הוו שתי מנחות. אמנם כתב דמלשון הגמ' משמע, דמה דבעי כלי שרת הוא החילוק ולא שהוא רק הטעם שבגללו אין קדושת הגוף.

ד) תוס' ד"ה אין קידוש, תימה כיון דנתקדש בכלי שרת [דהא הוקדש הקומץ בכלי] ופסולו בקודש קרינא ביה, וכתבו דשמא כיון דתחילת עבודתה ביד [דהיינו מעשה הקמיצה] ולא נתקדש בכלי שרת בתחילת עבודה לא חשיב פסולו בקודש ולא דמי לשחיטה דסכין מקדשא ליה. וביארו החק נתן, **הצאן קדשים והטהרת הקודש** דכוונת התוס' בשאלתם, שיקרא פסולו בקודש משום שקמץ מהביסא שנתקדשה בה המנחה, ותירצו, דלהחשיב פסולו בקודש בעינן שהעבודה תהיה על ידי מעשה קידוש, וקמיצה שהיא העבודה כיון שנעשית ביד אין בה מעשה קידוש. אמנם בחידושי הגר"ד כתב, שאי אפשר לומר שתוס' סברו כך אף בהווה אמינא, [ונראה לומר דהדברים מדויקים במה שכתבו דשמא וכו'] וביאר, דכוונתם על הכלי השני שנתקבל בו הקומץ שהוא עבודה על ידי מעשה קידוש, ותירצו, וחידשו דכיון דתחילת עבודת הקומץ לא נעשה בגוונא דקידוש לא אמרינן דהווי פסולו בקודש.

ה) גמ', שם. עיין לעיל באותיות ג' ד', אמנם הרמב"ם (פ"ג מפסולי המוקדשין ה"ה) כתב, דזר שקמץ במקדש הוי כאילו לא נתקדש כלל, ומשום הכי ירד. והקרן אורה הבין דבריו, דהקומץ לא נתקדש כלל. והכסף משנה ביאר, דאין כוונתו דאותו קומץ לא נתקדש, אלא כאילו לא נתקדש, ואלעיל קאי, דכתב "שזה פסול וזה פסול" [דהיינו דלמד שהקומץ נפסל וכפירוש רש"י] וקומץ המנחה שקמצו זר ועלה ירד, כאילו לא נתקדש כלל. [ועיין במנחות (ז):] **ברש"י ד"ה שיקדשו פסולין**, דכתב, כגון אם קמץ זר ונותן לכלי מהו שיקדישנו כלי להקטירו. והסיקה הגמ' דנתקדש לפסול, ולכאורה אי נימא דכוונת הרמב"ם כהקרן אורה בעי לבאר הגמ' דלא כרש"י, ועיין שם בטהרת הקודש, וצריך עיון.]

ו) גמ', מליקה לא תרד. הקרן אורה דייק מלשון הרמב"ם (פ"ג מפסולי המוקדשין ה"ט"ו) שכתב, עוף שמלקו זר ועלה לא ירד וכו' אע"פ שזה פסול וזה פסול זה כאילו לא נתקדש כלל, ואחד הזר ואחד שאר הפסולים. דאפילו בעל מום דפסול גם בבמה במליקה לא תרד, והקשה דמשמעות הגמ' לא משמע כן,

ז) תוס' ד"ה מליקת זר, לרבי שמעון אבל לר' יהודה תרד כמו לילה. אמנם הרמב"ם אף דפסק (בפ"ג מפסולי המוקדשין ה"ו) דנשחטה בלילה תרד, מכל מקום פסק (בפ"ג מפסולי המוקדשין ה"ט"ו) דמליקת זר לא תרד. וכתב הקרן אורה, דסבר כתירוץ בתרא שכתבו התוס' לעיל (סח:). ד"ה מלק, דמודה ר' יהודה בעוף דאם עלה לא ירד.

ח) גמ', יכול תהא מליקה שהיא לפניו מטמאה בגדים בבית הבליעה. כתב רש"י (מכתב יד) ד"ה הכי גרסינן בתורת כהנים, דבמליקת פסולין איצטריך ליה, דאילו מליקת כשרים, הא איתרבי להדיא לעיל (ט). והקרן אורה כתב, דאיירי אף במליקת כשרים, דאף דמרבין ליה לאכילה, אכתי איכא למימר דהוי גזירת הכתוב להתירה לאכילת כהנים ומזבח, אבל אכתי מידי נבילה לא נפקא ומטמאה בגדים אבית הבליעה. והזבח תורה ביאר, דקאי על מליקת כשרים לענין אכילת זרים, דאיכא למימר דכי היכי דלא הותר

(ז) תוס' ד"ה אמר רב, בתוה"ד, דנרבע בעזרה מאי איכא למימר. עיין בטהרת הקודש שהאריך לבאר דברובע אין בו כלל קדושה ולית ביה מעילה, ומשום הכי אף אם נרבע בעזרה, לא מהני דהוא בעזרה, דסוף סוף לא נתנה בו העזרה שום קדושה.

יח) בא"ד, היינו שאירע פסול משנשחט. נסתפק המקדש דוד (סימן ד אות א), אם כוונת התוס' דכל דפסולו אירע אחר השחיטה חשיב פסולו בקודש, או דכוונת דדווקא פסול דשייך רק אחר שחיטה חשיב פסולו בקודש, אבל פסול דשייך אף קודם שחיטה, כבעל מום, אף אם אירע לאחר שחיטה קודם קבלה דנפסל בהכי, לא חשיב פסולו בקודש. ועיין שם שהאריך בראיות.

יט) בא"ד, ולא כמו שפירש הקונטרס לקמן וכו'. ביאר הצאן קדשים, דאף דגם בסוגיין כתב רש"י בד"ה שפסולה דבאה לעזרה בהכשר ונפסלה. מכל מקום הביאו התוס' את פירושו לקמן, דהתם כתב רש"י להדיא דאין פסולו בקודש, היינו דנפסל קודם ביאתו לעזרה.

כ) גמ', ולא כל דכן הוא קדשי בדק הבית בעי כהונה וכו'. הקשה החק נתן (מנחות ו:), כיון דאמרינן דשאני פרה דקדשי בדק הבית היא ולא עבודה היא, על כרחך מאי דפסלינן בה זר, היינו מגזירת הכתוב, ומאי מקשינן דכל שכן דבקדשי מזבח זר פסול. ותירץ, דסלקא דעתין דאף דפרה קדשי בדק הבית היא, מכל מקום גזירת הכתוב היא דחשיב עבודה, ומשום הכי מקשינן דכל שכן דבקדשי מזבח זר פסול. ועלה משנינן, מידי דהוי אמראות נגעים, דחזינן דאף דלא הוי עבודה, מכל מקום גזירת הכתוב דזר פסול.

כא) גמ', ונילף מבמה. פירש רש"י בד"ה ונילף, דהזר כשר למלוק בה עופות לכתחילה דאין כיהון בבמה. אמנם רש"י במנחות (ו:): ד"ה ונילף כתב, דאית לזר הכשירה בבמה קודם שנתקדש אהרון, דהעבודה היתה בבכורות. והתוס' (שם) בד"ה וכי תימא תמהו על דבריו, דאף אחר דנתקדש אהרון הותרו זרים בבמה וכדלקמן (ק"ח:).

כב) גמ', תא שמע זה הכלל כל שהיה פסולו בקודש וכו' בשלמא לר' יוחנן כל לאתווי זר. הקשה החק נתן, ולר' יוחנן מי ניחא, הא כבר אשמועינן לה בכללא קמא, ואמאי אתי האי כללא בתרא. ותירץ, דאי לאו האי כללא, הוי אמינא דכללא קמא לאתווי שמאל ולילה, ותנא והדר מפרש, וכדרב, ועל כן אתי כללא בתרא למימר דאף מליקת זר מטהרת מידי נבילה.

דף סט ע"א

א) גמ', ולטעמיך שלא היה פסולו בקודש וכו'. ביאר הטהרת הקודש, דמעיקרא לא ניחא לן לאוקמי כללא דרישא דכל שפסולו בקודש לאתווי שחט קודש בפנים, משום דבין לרש"י לעיל (סח:): ד"ה שפסולה, ובין לתוס' (שם) ד"ה אמר, האי לאו בכלל פסולו בקודש הוא, דהא לאו שחיטה היא, וכמו שביארנו לעיל (סח: אות יז) לענין נרבע. אבל לאחר דחזינן דכללא דסיפא דאין פסולו בקודש לא ממעט דווקא פסול שאינו בקודש, אלא כל פסול דשייך בו הסברא דאין פסולו בקודש, הוא הדין דכללא דרישא אתי לאתווי אף מילי דאינם תלוים בדווקא בפסולם בקודש.

ב) גמ', מאי טעמא זבחים ולא מנחות. פירש רש"י בד"ה זבחים, דקאי אזבחים דסיני. כתב בחידושי הגר"י, (וכן דייק בגמ' לקמן (קכ:)) עיין בדבריו. והקשה, דאם כן היכי פליגי בחגיגה (ו:). אעולה דסיני אי עולת תמיד היתה או עולת ראייה היתה, הא דבר שאינו נידר ונידב אינו קרב בבמה, ונשאר בצריך עיון.

ג) גמ', אלא אימא אין קידוש בכלי שרת בבמה. פירש רש"י בד"ה אין קידוש, דלא ילפינן מקמיצה דבמה, משום דאיכא למימר דשאני מקדש דהוקדש הקומץ בכלי ומשום הכי זר פוסלה. ותמה בשיעורי הגר"י, דמה

מתרת באכילה, מכל מקום מטהרת מידי נבילה, הוא הדין מליקה אף שאינה מתרת לאכילה והוי אין פסולו בקודש, מ"מ מטהרת מידי נבילה. (יד) **תוס' ד"ה ר' יהודה אומר**, תימה אפילו נבילה גמורה לא תטמא וכו'. הקשה **העולת שלמה**, הא קיימא לן **במעילה** (ב). דקדשים דמתו יצאו מידי מעילה, ואמאי לא יחול עליהם איסור נבילה. ותיריך, דאף דמעילה ליכא, מכל מקום איסורא איכא, כדחזוין מהא דקדשים שמתו טעונים קבורה (עיין **תמורה** לב). והביא הדברים מבוארים **במהרי"ט אלגאזי** (בכורות פ"ה אות לח). ועיין **משך חכמה** (שמות כא, לו) דהאריך להוכיח כן **מהמכילתא**.

(טו) **בא"ד**, ויש לומר דדוקא עוף טמא שאין במינו וכו'. ביאר **החק נתן**, דמאי דסבר ר' יהודה דאין איסור חל על איסור, היינו דדוקא בעוף טמא דאין במינו כלל איסור דלא תאכל כל נבילה, אבל איסור קדשים דיש במינו כל תאכל נבילה, הוי כמו איסור בבת אחת דמורה ר' יהודה דתרווייהו חיילי.

(טז) **גמ'**, **ור' מאיר לא דרש דיו והא דיו דאורייתא וכו'**. העיר **השפת אמת**, דיש לחלק, דהתם גבי ואביה ירק ירק בפניה, ליכא למילף לארבעה עשר יום, כיון דבמלמד לא אשכחן טפי משבעה ימים. אבל הכא דילפינן מקל חומר דשחיטת עוף מטהרת מידי נבילה, שפיר איכא למימר דכיון דמליקה במקום שחיטה עומדת, אף תטהר מידי נבילה. נויש להוסיף, דהא מאי דילפינן למליקה, אינו מן הקל וחומר, אלא מבנין אבן.

(יז) **רש"י ד"ה מדין קל וחומר כיצד**, מנין שהתורה נתנה להדרש קל וחומר. העיר **בחידושי הגרי"ז**, אמאי לא פירש כפשוטו דקאי אדרשה דקל וחומר כיצד היא, וכדאמרין אשאר דרשות דהאי ברייתא דקבלה בדינו דהתורה נדרשת בהאי מדה, ואמרינן רק **היכן מציינו** להאי דרשה.

(יח) **גמ'**, **אף עוף דבר שמכשיר באכילה מטהר וכו'**. כתב **רש"י בד"ה דבר שמכשיר**, דעל כרחק האי דרשא לרבות מליקת קדשים אתיא, דאילו לשחיטת עוף, הא בקל וחומר אייתנין לה. וכתב **הצאן קדשים**, דאף דאיכא למיפרך, מה לנבלת העוף שמטמאה בבית הבליעה, וכדקשו **התוס' לעיל** (ג): **ד"ה מה נבלת**. מכל מקום איכא למימר דאכתי טומאת בהמה חמירא, דהא מטמא אפילו שלא בדרך אכילה, תאמר בעוף שאינו מטמא אלא בדרך אכילה. וכתב **החק נתן**, דלתוס' דלא סבירא להו האי קל וחומר, צריך לומר דילפינן מהאי היקשא נמי למליקה, משום דאין הקש למחצה.

(יט) **רש"י ד"ה דבר שמכשיר**, דעל כרחק האי דרשא לרבות מליקת קדשים וכו'. כתב **הטהרת הקודש**, דלכאורה נראה ד**התוס' בד"ה וכי באינו פליגי**, דהא מבואר בדבריהם דהאי היקשא איצטריך למילתא אחריתי, ואינו מיותר כלל לרבות מליקה, ולמאי דהסיקו דאין היקש למחצה, הא שפיר ילפינן מהאי היקשא נמי לענין מליקה.

באכילה לור, אכתי באיסור נבילה קאי גביה ומטמא בגדים אבית הבליעה. (ט) **גמ'**, **יכול תהא שחיטת חולין בפנים וכו'**. הקשה **הקרן אורה**, היכי סלקא דעתין דשחיטת עוף בפנים לאו שמה שחיטה, הא מרבינן **בקידושין** (נח). דהשוטט עוף חולין בעזרה נמי חייב, ואי נימא דלאו שמה שחיטה, אמאי חייב, הא הנוחר והמעקר בעזרה אינו חייב משום חולין בעזרה. ותיריך, דדוקא שחיטה המתרת חשיבא שחיטה לטהר מידי נבילה, אבל שחיטה המועילה לענין איסור חולין שנשחטו בעזרה אכתי אינו הכרח דיטהר אף מידי נבילה.

(י) **גמ'**, **ואין דנים דבר שלא בהכשירו וכו'**. ביאר **הטהרת הקודש**, דכיון דמליקת פנים כלל לא הוי נבילה, ליכא למימר דעלה קאי דרשא דקרא דדוקא נבלה דהשוה חוץ לפנים הוי נבלה.

(יא) **תוס' ד"ה ואין דנין**, פירש בקונטרס ושחיטת חולין וכו'. העיר **הברכת הזבח**, דאדרבה **רש"י בד"ה מדבר פירש**, דילפינן שחיטת חולין בפנים משחיטת חולין טריפה בחוץ. **ובפנים מאירות** כתב להגיה בדברי התוס', ושחיטת קדשים בפנים לאו משחיטת חולין בחוץ ילפינן אלא משחיטת קדשים בחוץ ילפינן.

(יב) **מתני'**, **מלק ונמצאת טריפה ר' מאיר אומר אינו מטמא בבית הבליעה**. ומסקנת הגמ' **לקמן** (עמוד ב) דר' מאיר מקרא יליף לה. וכתב **הקרן אורה**, דלכאורה ר' מאיר דיליף מקרא פליגי נמי אמתניתין **לעיל** (סח): גבי המולק תורין שלא הגיע זמנם ובני יונה שעבר זמנם, דקתני התם דכיון דפסולין בקודש מטמאים בבית הבליעה. **ולקמן** (ע): נחלקו בגמ' האם ר' מאיר הכשיר אף בבעלי מומין, או דווקא בתמימים. ועיין שם **בפירושו רש"י מכתב יד ד"ה אפילו באוונן ותרנגולים** דכתב, דמאן דסבר דהכשיר ר' מאיר אפילו בעלי מומין, וודאי דפליגי אמתניתין. ועיין באות הבאה.

דף סט ע"ב

(יג) **מתני'**, **מה מציינו בשחיטתו שהיא מכשרתה וכו'**. הקשה **בחידושי הגרי"ז**, היכי יליף ר' מאיר מליקה משחיטה, הא הכא מלבד הא דהוי מליקת טריפה, איכא נמי טעמא דיטמא בבית הבליעה משום דאין פסולו בקודש, וכמתניתין **לעיל** (סח): וכן קשה אמאי ר' יוסי דפליגי הוצרך לטעמא דדיו, תיפוק ליה משום דאין פסולו בקודש. ותיריך, דהשוטט טריפה, לגבי אכילה לא חשיב כלל מעשה שחיטה, ומאי דמטהרת מידי נבילה, הוא חידוש התורה דמעשה שחיטה מטהרת מידי נבילה. ונבמכתבים שבסוף **חידושי מרן רי"ז הלוי על הרמב"ם** (עמוד עט), האריך ביסוד זה משמיה דהגר"ח. ואם כן שפיר קאמר ר' מאיר דילפינן משחיטה, דכי היכי דחידשה תורה דאף דהשחיטה אינה

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש 'אהל יעקב' רחוב קצות החושן 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח"ח באהבת חסד ה"ב פט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©